Drents Museum —— nr 1 —— april 2023 —— €2,-

Drents Museum MAGAZINE

MENYALA

Molukkers in Drenthe

Co-creatie met zeven jonge Molukkers

Joenoes Ririmasse en zijn kunst

Chef-kok Joran Rugebregt van Pingo

Vincent Soplantila over Young Culture Club

Het Drents Museum Magazine is
Het tijdschrift van het Drents Museum en verschijnt twee keer per jaar bij aanvang van nieuwe grote tentoonstellingen.

Jaargang 41, nummer 1
April 2023

Eindredactie
Paul Klarenbeek

Redactionele bijdragen
Marion Boersma, Bart Breman, Herman Keppy, Paul Klarenbeek, Renée Legebeke, Jonathan van der Meulen, Ben Reef, Jeanette Roorda, Joran Rugebregt, Alycia Schiphof, Martin Schoemaker, Demi Terinathe, Talita Talaksuru, Harry Tupan, Karin Wijlens, Jan van Zijverden

Foto's
Sake Elzinga, Dewi Hoppe, JAV Studio's Vincent Jannink, Robert Oosterbroek, Museum Maluku

Grafische vormgeving
Jelle F. Post

Druk
Veldhuis Media, Meppel

Oplage
12.500 exemplaren

Cover
Foto Dewi Hoppe, concept Jan Timorason

Adverteren
Geïnteresseerd in adverteren in het Drents Museum Magazine? Neem dan contact op met Henk Krans
T 06 513 852 70
E henk@henkkrans.nl

Bezoekadres
Brink 1, Assen
Postbus 134, 9400 AC Assen
T 0592 – 377 773
E info@drentsmuseum.nl
I www.drentsmuseum.nl

Meld je via drentsmuseum.nl aan voor onze gratis digitale nieuwsbrief!

Openingstijden
Dinsdag t/m zondag en op feestdagen van 10.00 – 17.00 uur
In de schoolvakanties extra geopend op maandag!
Gesloten op eerste kerstdag en nieuwjaarsdag

Wij danken onze sponsoren voor hun financiële bijdrage bij de tentoonstelling *Menyala – De buitengewone geschiedenis van de Molukkers in Drenthe*

HOOFDSPONSOR

SUBSIDIEGEVERS

provincie Drenthe

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Gemeente Assen

BEGUNSTIGERS

VRIENDENLOTERIJ – SINDS 1989 – WIN MEER, BELEEF MEER

BERINGER HAZEWINKEL

C&W DE BOER

Menyala – De buitengewone geschiedenis van de Molukkers in Drenthe

SAMENWERKINGSPARTNER

FINANCIERS TENTOONSTELLING

het Prins Bernhard cultuurfonds

VSBfonds, iedereen doet mee

SUBSIDIEGEVER

Gemeente Hoogeveen

Businessclubleden
A. de Boer Groentotaal, ABC Nova, Afier accountants + adviseurs, AlbertsKleve bureau voor grafisch ontwerp BNO, Alpha Adviesbureau, Apricot, Aprisco, Atlas Letselschade, Autentieq, B15 I&M bv, Betech, Bierens van Boven advocaten, Bloemsma+Faassen, Bramigo Tex Mex restaurant, City Hotel de Jonge, Comfort Groep BV, De Buurderij Balloo, De Willigen + Partners, DG Beveiliging en Communicatie, DNK, Drukkerij van Gorcum, Effektief, G4S Secure Solution, Gemeente Assen, Gemeente Borger-Odoorn, Gemeente Coevorden, Gemeente De Wolden, Gemeente Emmen, Gemeente Groningen, Gemeente Hoogeveen, Gemeente Midden-Drenthe, Gemeente Westerveld, Greenledwalls, Groenhout Makelaars, Hotel Van der Valk Assen, Huize Huijgen Makelaars Assen, ING, JAV Studio's, JVDmedia, Karmelieten B.V., Karssens Vastgoed B.V., KLOK Onderhoud- en Afbouwgroep B.V., Koninklijke van Gorcum, KroeseWevers accountants en adviseurs, Liff Assen, Lodewijk Napoleon, McDonalds, Marketing Drenthe, Multicopy Assen, Newz Marketing & Media, Nijhuis Bouw BV, Orthodontie Assen, Oving., Pienter, Ploegmakers beheer B.V., Preadyz, Rabobank Assen en Noord-Drenthe, REIN Advocaten & Adviseurs, Rosegaar Omgevingsmanagement, RTV Drenthe, Sax Architecten, SRC-Reizen, Sunoil Biodiesel, Talent Performance, TCA Telecom & ICT, Tijdhof Daverschot & De Jong Posthumus, Trip Advocaten & Notarissen, Univé Noord- Nederland, UNP accountants adviseurs, Vermaat groep, Waanders Uitgevers, Warenhuis Vanderveen Assen, WBOOKS, Wicherson Timber BV, Ziengs Schoenen BV, Zorggroep Drenthe

Inhoud

Kort – 6 **Serie Molukkers in Drenthe – 15, 24, 31, 41, 49** **In beeld – 26**

Menyala
10
Co-creatie 7 jonge Molukkers en Drents Museum

Nona Lumassil over Joenoes Ririmasse
16
'Joenoes wilde niet exposeren'

Joran Rugebregt
'Mijn oma Net had de skills om van alles te regelen'
20

Berhard Hanskamp
Over zijn leven na de Molukse acties
28

Annemiek Rens
over Onkruid verbrandende boer *van Van Gogh*
34

En verder

Gastcolumn Herman Keppy 19

Moluccan Archive 32

Activiteiten Menyala 38

Green Team Drents Museum 44

Partnership Labyrinthia 45

nog t/m 2 juli 2023

Een vleug Jugendstil in Oost-Groningen

VEENKOLONIAAL MUSEUM VEENDAM

Na 1900 werden in Nederland ook op het platteland steeds vaker woningen gebouwd met Jugendstilelementen. De in 1903 in de stad Groningen gehouden tentoonstelling voor Nederlandse Kunst & Nijverheid zorgde voor een doorbraak. Ook in het noorden vinden we relatief veel Jugendstil panden. We presenteren op zaal naast een top 20 aan gebouwen, ook (voorbeeld) boeken-, interieur- en decoratie stukken.

tekst Harry Tupan ——— **foto** Sake Elzinga

Voorwoord

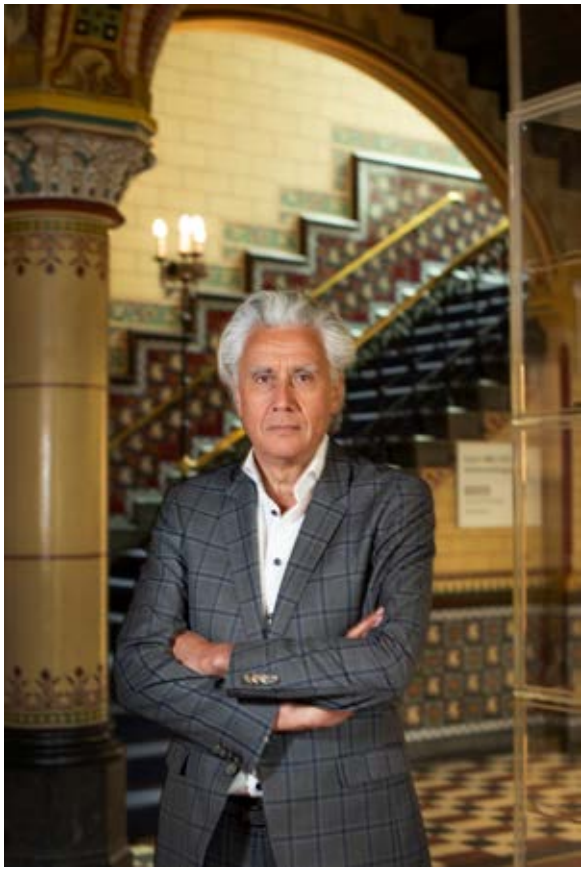

Het is lente en 's morgens zingen de merels uit volle borst. Een nieuw seizoen breekt aan, ook voor het Drents Museum. Het team Drents Museum kan terugkijken op een heel succesvolle periode met twee tentoonstellingen die veel aandacht kregen: *Wegzehr*, de tentoonstelling van werken op papier van Neo Rauch mocht zich verheugen op veel enthousiaste reacties. En natuurlijk was *Sterven in Schoonheid - De wereld van Pompeï en Herculaneum* een groot succes met maar liefst ruim 80.000 bezoekers.

Ons nieuwe seizoen gaat starten met *Menyala - De buitengewone geschiedenis van de Molukkers in Nederland*. Na de onafhankelijkheidoorlog in Indonesië komen in 1951 zo'n 13.000 Molukkers naar Nederland. Er komen bijna 3.000 Molukkers naar Drenthe. Als kind groeide ik op in Hoogeveen en slechts één straat scheidde ons huis van de Molukse wijk. Molukse kinderen zaten in mijn klas en we voetbalden samen op het schoolplein. Ik heb er veel mooie herinneringen aan.
De tentoonstelling is uiteindelijk een uniek project, want de conservatoren van het museum maakten deze tentoonstelling in zeer nauwe samenwerking met zeven jonge Molukkers met roots in de Molukse gemeenschap in Drenthe. Mooi is dat dit magazine ook tot stand is gekomen met input van de jonge Molukkers.

Het Drents Museum blijft zich ook op andere vlakken manifesteren. Zo werken wij aan de nieuwe collectiepresentatie *Labyrinthia*, waarbij in 15 zalen in het voormalige griffiegebouw en het Drostenhuis de belangrijkste objecten uit onze collecties archeologie, geschiedenis en kunst getoond zullen worden in een spectaculaire, universele presentatie. Dwalend door de oude museumzalen zal de bezoeker een unieke ervaring worden geboden die zijn weerga niet kent. De geplande opening is in het voorjaar van 2024. In het volgende Drents Museum Magazine zullen wij hier uitgebreid op terugkomen.

Maar niet alles zit mee. Door vochtproblematiek aan de zijkant van de grote tentoonstellingszaal kan deze zaal enige maanden niet gebruikt worden als expositieruimte. De vloer van de zaal wordt vervangen en de zuidgevel wordt een kleine tien meter zuidwaarts verplaatst zodat we meer vloeroppervlakte krijgen voor onze tentoonstellingen. Wanneer we op 11 september de tentoonstelling *Op reis met Vincent - Van Gogh in Drenthe* openen, zijn de vloeren klaar.
De gevelverplaatsing vindt op een later tijdstip plaats. Natuurlijk zien wij enorm uit naar de Van Gogh-tentoonstelling, waarin het grootste deel van de werken die hij in Drenthe maakte te zien zijn. En hoe gaaf is het dat Drenthe gedurende het hele jaar bol staat met allerlei Van Gogh-activiteiten in het Drentse Van Gogh-jaar, waar diverse gemeenten en (culturele) organisaties aan deelnemen. Ik heb daar enorm veel zin en hoop u als trouwe bezoeker de komende tijd nog vaak in ons museum te mogen zien!

Harry Tupan
algemeen directeur Drents Museum

Kort

Rubriek met korte nieuwsberichten over het Drents Museum: opmerkelijke gebeurtenissen, maar ook nieuwe initiatieven, tentoonstellingen of nieuwe aanwinsten.

Diversiteit en Inclusie

Werkgroep Diversiteit en Inclusie, achterste rij v.l.n.r.: M., Suzanne Rus, Maja Buijs, Jonathan van der Meulen, Alycia Schiphof, Sanne Bruining; voorste rij: Eva van Diggelen, Ida Schmidt en Jeanette Roorda. Foto: Sake Elzinga (M. en Maja Buijs maken inmiddels geen deel meer uit van de werkgroep)

Het Drents Museum is van en voor iedereen! En dat betekent dat iedereen zich thuis moet voelen in het museum. Hoe oud je ook bent, welk kleur je ook hebt, of je nou wel of niet kunt lopen, horen of zien... We willen de brede diversiteit van de samenleving zo goed mogelijk representeren in het museum.
De splinternieuwe werkgroep Diversiteit en Inclusie onderzoekt de behoeften van verschillende doelgroepen en adviseert de directie. Deze werkgroep houdt zich bezig met vragen als: hoe worden we als organisatie inclusiever en waar valt winst te behalen als het gaat om toegankelijkheid? Met onze inspanningen maken we ruimte voor verschillende verhalen die we op verrassende manieren laten zien, horen en ervaren!

RUIM 2 MILJOEN BEZOEKERS SINDS 2011

Sinds de verbouwing en heropening van het Drents Museum in november 2011 heeft het Drents Museum dit voorjaar ruim 2 miljoen bezoekers getrokken. De uitbreiding door architect Erick van Eegeraat met een grote nieuwe tentoonstellingsvleugel maakte het voor het museum onder meer mogelijk om bijzondere internationale collecties naar Assen te halen. En vanaf 2011 is dat een belangrijke pijler geweest. Grote exposities op het gebied van kunst en archeologie zoals *De Dode Zeerollen*, *Maya's*, *Peredvizhniki*, *The American Dream*, *Iran - Bakermat van de beschaving*, *Viva la Frida!* en onlangs *Sterven in schoonheid* hebben voor een gestage stroom bezoekers gezorgd.

UNIEKE VONDST GOUDEN RING

Gouden ring met filigreinversiering, vermoedelijk eind 9de / begin 10de eeuw, collectie Het Drentse Landschap en Drents Museum. Foto: JAV Studio's.

In de zomer van 2020 is in een terrein van Het Drentse Landschap een prachtig versierde middeleeuwse gouden ring gevonden die is ingelegd met een edelsteen. Het Drentse Landschap en het Drents Museum hebben gezamenlijk het eigendom van het absolute topstuk, dat van 16 april tot en met 28 mei 2023 te zien is in het museum. Conservator Bastiaan Steffens:' Een vergelijkbare ring met dezelfde versiering uit Engeland wordt op de 10de, begin 11de eeuw gedateerd. Ons onderzoek wijst uit dat deze Drentse ring waarschijnlijk uit de 9de eeuw stamt. We gaan nader onderzoek doen en bovendien wordt de ring gerestaureerd, waarbij de granaatsteen weer in de ring geplaatst wordt. Vervolgens krijgt de ring straks een prominente plaats in onze nieuwe collectiepresentatie *Labyrinthia*.

TRACING YOUR ROOTS: OP ZOEK NAAR JE MOLUKSE GESCHIEDENIS

Tijdens de tentoonstelling *Menyala - De buitengewone geschiedenis van de Molukkers in Drenthe* (zie verder vanaf pagina 10) vindt een bijzonder project plaats. Jongeren met Molukse roots tussen de 15 en 35 jaar gaan op zoek naar verhalen uit hun familiegeschiedenis. *Tracing your Roots* is een programma van Stichting VerhalenOverLeven die zich inzet om verborgen verhalen en geschiedenissen van (koloniale) migranten en hun nazaten zichtbaar te maken in educatieve en erfgoedprojecten. Onder begeleiding van host Yvette Kopijn van Stichting VerhalenOverLeven en co-host Demi Terinathe (lid van werkgroep Menyala, zie pag 10) maken deelnemers kennis met hun familiegeschiedenis. Ze leren stamboomonderzoek doen en interviewen hun ouders en/of grootouders. Het is een zoektocht in het verleden, maar wel met het oog op de toekomst. Als je weet waar je vandaan komt, weet je immers ook beter wie je bent en wie je wilt worden! De deelnemers schrijven over hun ervaringen en de mooiste verhalen krijgen een plekje op onze website. Zie www.drentsmuseum.nl/TYR en www.verhalenoverleven.org

VAN GOGH-JAAR VAN START!

Op 30 maart 2023 – de geboortedag van Vincent van Gogh – is met de onthulling van een zeven verdiepingen hoge muurschildering in Hoogeveen en de lancering van onder meer drie Van Gogh-fietsroutes in Drenthe officieel het Van Gogh Drenthe-jaar van start gegaan. Dit jaar is het 140 jaar geleden dat Van Gogh drie maanden in Drenthe verbleef. Om dat te vieren staan er dit jaar meer dan 80 activiteiten op stapel in onze provincie Drenthe. Van vaartochten, lezingen, concerten, theatervoorstellingen, het Van Gogh Europe-congres tot onze grote Van Gogh-tentoonstelling *Op reis met Vincent* die op 11 september van start gaat (zie ook verder pagina 34). Kijk voor een overzicht van alle activiteiten op www.vangoghdrenthe.nl

Muurschildering Hoogeveen, De Strakke Hand. Foto Robert Oosterbroek

GERMAN DESIGN AWARD VOOR NEBRASCHIJF

De hemelschijf van Nebra in tentoonstelling *De Nebraschijf - De Ontdekking van de hemel* Foto: Sake Elzinga

Onze tentoonstelling *De Nebraschijf - De ontdekking van de hemel* is begin dit jaar bekroond met een Special Mention bij de German Design Award 2023 in Frankfurt. Bureau Northern Light uit Amsterdam tekende voor de vormgeving. Alles draaide in de expositie om de wereldberoemde, met goud ingelegde hemelschijf van Nebra die in de zomer van 2022 in Assen te zien was. In die periode trok *De Nabraschijf* bijna 35.000 bezoekers.

Werkgroep Menyala: achter v.l.n.r Alycia Schiphof, Gloria Lappya, Miguell Kaidel en Demi Terinathe. Voor v.l.n.r. Matheus Pattinasarany, Rachelle Houtman en Zoë Nunumete. Foto: Sake Elzinga

tekst Paul Klarenbeek ——— **foto** Sake Elzinga en Dewi Hoppe

Co-creatie Drents Museum en zeven Molukse jongeren

‘Ontzettend gave verhalen die anders nooit boven water waren gekomen’

In de afgelopen anderhalf jaar heeft het Drents Museum samen met de mensen uit de Molukse gemeenschap een bijzondere tentoonstelling gemaakt: *Menyala - De buitengewone geschiedenis van de Molukkers in Drenthe*. Voor de Molukkers, maar zeker ook voor het museum een uniek project. Zeven jonge Molukkers met roots in Drenthe hebben samen met het museum vanuit verschillende perspectieven naar de Molukse geschiedenis gekeken. Gezamenlijk is er voor de expositie gezocht naar bijzondere verhalen en voorwerpen uit de Molukse gemeenschap. De jongeren hebben bovendien ook meegedacht over de randprogrammering en de marketingcampagne. Twee jongeren - Zoë Nunumete en Miguell Kaidel – en Jan van Zijverden, conservator geschiedenis bij het Drents Museum, vertellen over hun ervaringen met co-creatie.

Jan van Zijverden: 'We wilden als museum graag een tentoonstelling maken over Molukkers in Drenthe omdat het onderwerp dicht bij het museum ligt en het bovendien heel actueel is. Zelf hebben we geen collectie op dit gebied. Wat is er dan niet mooier om mensen uit de gemeenschap zelf aan het woord te laten en bij de tentoonstelling te betrekken. Op vier niveaus zijn we samenwerking aangegaan: met vertegenwoordigers van de Molukse gemeenschap, met Molukse professionals, met bruikleengevers en met een team van Molukse jongeren dat de brug vormt naar de gemeenschap. Een team van verschillende jonge Molukkers, enthousiast, kritisch en nieuwsgierig dat toegang heeft tot die Molukse gemeenschap en verrassende persoonlijke en verhalen kan inbrengen die nét iets anders zijn.'

'Niet één Moluks verhaal'

Miguell Kaidel treedt op als DJ, werkte bij het Moluks Historisch Museum en is nu content creator bij NPO Radio 1: 'Ik vind het heel tof dat ik bij de werkgroep ben gekomen en dat ik op een professionele manier kan bijdragen. Het project is vernieuwend voor mij in alle opzichten. Verschillende verantwoordelijkheden zijn bij ons neergelegd, terwijl de meerderheid van de groep geen ervaring heeft met het maken van een tentoonstelling. Heel mooi dat we een grote rol hebben gehad in het resultaat. Belangrijk voor mij is dat in *Menyala* het verhaal van verschillende kanten wordt belicht en dat de stem van de jongeren echt een plaats krijgt. Er is niet één Moluks verhaal, er zijn zoveel verschillende manieren waarop Molukkers in Drenthe terechtgekomen zijn.'

'Leerzaam en verrassend'

Zoë Nunumete deed tijdens haar studie Creative Business onderzoek naar Molukkers in Nederland en heeft ervaring in de culturele sector op het gebied van communicatie. 'Voor mij is *Menyala* geslaagd als de meerderheid van de Molukkers zich vertegenwoordigd voelt in de expositie. Ik ben trots dat ik als Assenaar en Molukker van de derde generatie hieraan mee mag werken. We hebben veel vrijheid gekregen, konden onze meningen geven en zijn door het museum heel serieus genomen. Daar hebben we als groep veel vertrouwen uit gehaald. Het was voor mij zelf leerzaam en verrassend! Heel veel mensen heb ik al kunnen enthousiasmeren.'

Hoe is het traject verlopen om voorwerpen en verhalen te vinden?
Miguell: 'In het begin liep het onwennig en stroef, want wanneer is een object eigenlijk van waarde voor het museum? Dat vroeg om geduld, want 70 jaar lang zijn de Molukkers genegeerd. En nu opeens wel aandacht vanuit een museum? Het duurde dus even voordat het vertrouwen er was en mensen zich open durfden te stellen en verhalen durfden te delen. Waar ze blij van werden was dat jongeren van de derde en vierde generatie een grote rol speelden in het project.'

Zoë: 'Voor de verhalen heb ik juist niet in mijn vertrouwde omgeving gezocht. Ik ben uit mijn comfortzone getreden en heb juist andere Molukkers benaderd. Dat is super waardevol geweest. Iedereen was eigenlijk ook heel enthousiast. Het gaat natuurlijk veel over pijn, leed en trauma's, maar in de interviews heb ik ook gelukzalige en mooie herinneringen opgehaald en hebben we veel met elkaar gelachen.'

'Zelf hebben we geen collectie op dit gebied. Wat is er dan niet mooier om mensen uit de gemeenschap zelf aan het woord te laten en bij de tentoonstelling te betrekken.'

JAN VAN ZIJVERDEN

Jan: 'Binnen de werkgroep hebben we alle voorwerpen en verhalen aan elkaar gepresenteerd en zijn zo tot een selectie gekomen.
Er zitten ontzettend gave verhalen bij die anders nooit boven water waren gekomen. Verhalen met zoveel méér kleur en met veel details die anders verborgen waren gebleven. Ik wist bijvoorbeeld niet dat Molukkers vaak een identiek KLM-koffertje bij zich hadden. Normaal hebben we in het museum vaak tentoonstellingen met schatten en topstukken. Dit zijn heel andere voorwerpen, die vooral een verhaal vertellen.'

Kist met vechtvliegers van opa Noké Kaidel

‘Belangrijk voor mij is dat in *Menyala* het verhaal van verschillende kanten wordt belicht en dat de stem van de jongeren echt een plaats krijgt’

MIGUELL KAIDEL

Kist met vechtvliegers

Miguell Kaidel: ‘De mooiste objecten die ik heb ingebracht, vind ik de vliegers en de bijbehorende vliegerkoffer. Ver hoefde ik niet te zoeken, ze zijn namelijk in het bezit van mijn opa. Vechtvliegeren was jarenlang de verbindende factor in de Molukse gemeenschap. In de jaren ’90 stroomde de Molukse wijk in Assen ‘s avonds vol met fanatieke vliegeraars. Een van hen was mijn opa, die doordeweeks oefende om ‘s weekends met een groot Moluks toernooi ergens in het land mee te doen.

De wedstrijdvliegers maakte mijn opa zelf. Op de koffer staat een paradijsvogel afgebeeld. Deze vogel is hét symbool van het Molukse eiland Aru, daar waar de roots van mijn opa liggen. De vliegers zijn in goede staat en de kleuren en patronen zijn typisch jaren ‘90. Assen was trouwens niet uniek, want ook in Bovensmilde, Hoogeveen en vrijwel elke andere Molukse wijk was vechtvliegeren jarenlang razend populair. Drenthe telde dan ook meerdere Molukse vliegerverenigingen. Bovensmilde organiseerde zelfs een vliegertoernooi op de TT-baan.’

Notitieboekje van opa Jonathan Alexander Nunumete

‘We hebben veel vrijheid gekregen, konden onze meningen geven en zijn door het museum heel serieus genomen’

ZOË NUNUMETE

Notitieboekje

Zoë Nunumete: ‘Voor de tentoonstelling heb ik onder meer het notitieboekje van mijn opa Jonathan Alexander Nunumete ingebracht. Helaas heb ik mijn opa nooit gekend, hij is al vroeg voor mijn geboorte overleden. Mijn opa heeft aan de Birma spoorlijn gewerkt in Thailand, ook wel bekend als de Dodenspoorlijn. Deze werd tijdens de Tweede Wereldoorlog aangelegd door Japan in beheerst gebied. Japan dwong geallieerde krijsgevangenen en dwangarbeiders dit werk te doen. Tijdens de aanleg stierven gemiddeld 75 arbeiders per dag. In totaal zijn er zo’n 15.000 krijgsgevangenen overleden aan uitputting, ziekte en ondervoeding. Mijn opa is een van de weinige overlevenden. In zijn notitieboekje hield hij informatie bij, zoals op welke plekken hij verbleef. Ook vertaalde hij Japanse en Engelse woorden naar het Maleis. Het verhaal hierachter maakt het object zo indrukwekkend. Het is best bijzonder dat dit uit die tijd is overgebleven als een van de weinige dingen. Omdat mijn opa zo vroeg is overleden en niet over deze tijd sprak, leer ik hem en zijn verhaal op deze manier steeds beter kennen.’

‘De zoektocht van de jongeren heeft verrassende resultaten opgeleverd. Zo maakten we kennis met verhalen over het opgroeien in Kamp Westerbork en leerden we over Molukse vliegertoernooien op de Drentse heide.’

Jonathan van der Meulen

Een buitengewone samenwerking

Jonathan van der Meulen is medewerker Programma en Naoberschap bij het Drents Museum en is nauw betrokken bij het eerste co-creatietraject: ‘Als museum willen we dat een grote diversiteit aan mensen zich kan herkennen in de verhalen die we vertellen. Het is daarom cruciaal dat we meerdere perspectieven belichten én dat we gemeenschappen gaan zien als onmisbare partners. Gedurende het maakproces merkten we dat samenwerken vooral energie oplevert als je los kunt laten. Doordat we dat durfden, is de uiteindelijke invloed van de Molukse jongeren op de tentoonstelling groot. Ze bedachten de titel *Menyala* en gingen binnen de gemeenschap op zoek naar bijzondere objecten en verhalen. Ook ontdekten we hoe de talenten uit de gemeenschap de tentoonstelling konden versterken. Zo is de *spoken word* van Gloria Lappya onderdeel van de expositie, draait DJ Miguell Kaidel tijdens de opening en schreef Rachelle Houtman een hoofdstuk voor de catalogus. Het project is dan ook echt voor en door de gemeenschap gemaakt. Daar ben ik trots op. Ik hoop dat bezoekers de *Menyala*-tentoonstelling net als ik zien als een oproep om in gesprek te gaan en te leren over mensen uit je omgeving. Zo ontstaat een completer beeld van onze gezamenlijke geschiedenis en van onze samenleving. Dat is buitengewoon waardevol!’

TENTOONSTELLING EN BOEK

De tentoonstelling *Menyala* vertelt de opmerkelijke geschiedenis van zo’n 3.000 Molukkers die vanaf 1951 in Drenthe terechtkwamen. De expositie belicht het gevoelige verleden met de rauwe randen, maar juist ook de passie en veerkracht van de Molukse gemeenschap. Over de pijn en het verdriet, maar ook over de ambities en idealen. In *Menyala* ontdek je waarom de Molukkers naar Nederland kwamen, hoe hun leven eruitzag in de Drentse woonoorden en welke moeite ze moesten doen om hun weg in Nederland en Drenthe te vinden en hoe hun integratie in Drenthe verliep. De tentoonstelling vertelt de verrassende, inspirerende en soms verdrietige verhalen aan de hand van honderd objecten, uiteenlopend van een brokstuk van het Van Heutsz-monument, de stoel met opschrift ‘Rijks Eigendom’, een Puch-brommer en de sporttas van FC Amboina tot kunstwerken van Joenoes Ririmasse. Het heeft geresulteerd in verhalen die nét een ander licht laten schijnen op de Molukse geschiedenis, dan hoe wie die doorgaans kennen.
Bij de tentoonstelling is een prachtige publicatie verschenen i.s.m. Waanders Uitgevers in Zwolle. De publicatie kost € 24,95 en is verkrijgbaar in de Museumshop en via dutchmuseumgiftshop.nl

Zoë Tauran (26 jaar)

Geboorteplaats: **Roden**
Beroep: **zangeres**

‘Muziek zit in onze aderen. Ik ben er gewoon mee opgegroeid en heb het muzikale echt van mijn Molukse vader, die ook in een band speelde. In elke Molukse familie heb je wel muzikanten. Op verjaardagen draaien we geen playlist af, maar wordt er echt muziek gemaakt. Mijn muziek kun je het beste omschrijven als een soort popmuziek met R&B- en soul-invloeden. Ik heb nu nog niet het gevoel om mijn Molukse achtergrond in tekst en muziek tot uitdrukking te brengen, maar dat kan in de toekomst groeien. Ik ben waanzinnig blij met het optreden in Paradiso op 10 juni 2023 en vlak voor die tijd komt mijn nieuwe album uit.
Alhoewel ik in Amstelveen woon, probeer ik toch elk moment bij mijn familie te zijn in Roden. Familie is in mijn leven een vertrouwde basis, waar ik rust vind en die mij ook steeds kracht geeft om door te gaan. Vanuit de Moluks-Nederlandse normen en waarden waarmee ik ben opgevoed, is respect voor ouderen vooral erg belangrijk voor mij.
Als ik kijk naar de Molukse gemeenschap, dan merk ik dat Molukkers nog best vaak op de achtergrond blijven. Ik vind dat ze best meer naar buiten mogen treden met hun Molukse roots. Om te laten zien wat ze allemaal in hun mars hebben. En ik hoop dat ik daar nu en in de toekomst ook aan kan bijdragen.’

tekst Bart Breman **foto** Vincent Jannink

Nona Lumalessil over Joenoes Ririmasse en zijn kunst

‘Joenoes wilde niet exposeren’

Het maken van kunst was voor Joenoes Ririmasse (Malang 1949 – Bovensmilde 2021) een belangrijke manier om zijn gevoel te uiten. Ririmasse was als actievoerder betrokken bij de Molukse actie bij De Punt in 1977. In september 2021 overleed hij in zijn woonplaats Bovensmilde. Vorig jaar werd hij herbegraven op de Molukken, op het eiland Haruku, naast het ouderlijk huis van zijn familie. ‘Joenoes was altijd bezig met de strijd voor de RMS en hoe hij dat ervoer, liet hij zien in zijn kunstwerken’, vertelt zijn partner Nona Lumalessil.

Joenoes Ririmasse kwam uit een familie van actievoerders. Ten tijde van de actie bij De Punt studeerde hij aan de kunstacademie en zelfs in de trein maakte hij kunst. Ririmasse raakte zwaargewond bij de actie en werd daarna veroordeeld. Maar met zijn kunstwerken bleef hij zich tijdens en na zijn gevangenschap inzetten voor de Molukse zaak. Later was hij zeer nauw betrokken bij het vooronderzoek in verband met de zaak die advocate Liesbeth Zegveld aanspande tegen de Nederlandse staat vanwege het geweld dat gebruikt was bij de bevrijding van de treinpassagiers.

Niet exposeren

Nona Lumalessil houdt een klein boekje vast. Het zijn aantekeningen van Joenoes, zijn gedachten over vrienden, over de strijd voor de RMS (Republiek der Zuid-Molukken, red.), maar ook over zijn kunstenaarschap. Als kunstenaar werkte Ririmasse veel in opdracht. Maar zijn eigen werk wilde hij niet graag aan de buitenwereld laten zien. ‘Joenoes wilde niet exposeren’, vertelt Lumalessil. ‘Hij legde zijn gevoel in zijn kunstwerken en dat gevoel was van hem, vond hij. Het schilderij met de luxaflex is het enige dat een beetje bekend is.’

Toen het Drents Museum de vraag stelde of het werk van haar partner opgenomen kon worden in de tentoonstelling, had Lumalessil daarom eerst wat bedenktijd nodig. ‘Joenoes was er niet meer, maar ik moest die vraag toch op een bepaalde manier aan hem voorleggen’, legt ze uit.

Joenoes Ririmasse, *Bulu ajam hitam putih* (vertaling; *veer kip zwart wit*), olieverf op doek, 1981, particuliere collectie

Joenoes Ririmasse en Nona Lumalessil voor het monument in Bovensmilde, 2016, foto Vincent Jannink

'Dat had natuurlijk ook met mijn gevoel te maken en het voelde wel goed. Dus ik zei 'Ok, ik stem toe'. En tot nu toe heb ik het gevoel dat het goed is en dat hij het ook prima vindt.'

Luxaflex

Joenoes Ririmasse maakte in 1981 het schilderij met de luxaflex. Het heeft de titel 'Bulu ajam hitam putih' en op het doek staan twee mensen afgebeeld, een oudere vrouw en Ririmasse zelf. Ze staan voor een raam met luxaflex, dat uitkijkt op een landschap. 'Luxaflex scheidt de ene van de andere kant', vertelt Lumalessil. 'Als je erdoor heen kijkt zie je de Baai van Ambon. Als je aan deze kant zit, ben je dus in Nederland.' De vrouw aan de linkerkant van het schilderij is een moeder, van de eerste generatie Molukkers in Nederland. 'Ze zit met haar gedachten op de Molukken. Ze wil heel graag terug, maar dat kan niet. Joenoes is ook in Nederland. Hij leeft hier, met de Molukken in zijn gedachten. Wij, van de tweede generatie, leven dus in twee werelden.'

Tussen het leven in twee werelden zit een leegte, vervolgt Lumalessil haar uitleg. Een leegte die je dwingt om keuzes te maken, om ergens in mee te gaan of juist niet. 'Eigenlijk wil je dat die twee werelden één worden en dat de leegte gevuld raakt. Maar waar vul je die leegte dan mee?' Juist om die reden is leegte een belangrijk en terugkerend element in de kunstwerken van haar partner. 'Joenoes was op zoek naar een antwoord, om die leegte mee te vullen.'

Beelden in de woonwijk

'Joenoes is in 1972 begonnen met de kunstopleiding', vertelt Lumalessil. 'Toen kwamen de acties en daarna, in de gevangenis, heeft hij zijn opleiding weer opgepakt en afgemaakt.' In de gevangenis waar Ririmasse verbleef, was lange tijd werk van hem aanwezig. 'Omdat hij in die tijd bezig was met zijn opleiding, heeft hij daar een wandreliëf mogen maken en een muurschildering', licht Lumalessil toe. 'Ik heb begrepen dat ze nu weg zijn, al is er volgens mij nog wel een stukje muur of deur bewaard gebleven.'

Joenoes Ririmasse schilderde niet alleen, maar maakte ook beelden. 'In de woonwijk, hier in Bovensmilde, staan ook twee werken van hem', zegt Lumalessil en ze maakt een wijzend gebaar naar buiten. 'Het eerste is een monument voor de eerste generatie Molukkers. Het monument bestaat uit een hoge paal met een tifa, een Molukse trommel en een tahuri, een tritonschelp. Het monument symboliseert de verbondenheid tussen de verschillende generaties Molukkers. 'En bij de kerk staat een metalen regenboog. Dat beeld heeft hij ook gemaakt.'

Jongste generatie

Een tentoonstelling over de Molukkers in Drenthe kan interesse aanwakkeren en begrip kweken, denkt Lumalessil. 'Niet alleen bij de Nederlandse samenleving, maar ook bij de Molukse gemeenschap.' Ze doelt met name op de jongste generatie Molukse Nederlanders. 'Het zou heel goed zijn als zij zich in onze geschiedenis gingen verdiepen. Misschien gaan ze praten met mensen en willen ze meer te weten komen over bepaalde zaken.' Hoe oud of jong je ook bent, je afkomst is tenslotte een belangrijk onderdeel van wie je bent. 'De jongste generatie is misschien meer, hoe moet ik dat zeggen, geïntegreerd in de Nederlandse samenleving, maar het Molukse blijft hoe dan ook een onderdeel van jezelf, van je identiteit. Dat je Oosters én Westers bent', zegt Lumalessil.

Precies hetzelfde gold natuurlijk ook voor haar partner. 'Tijdens zijn ziekbed heeft Joenoes ons daarom laten weten dat hij in zijn dorp op de Molukken begraven wilde worden, naast zijn ouderlijk huis. Daar hoopte hij rust te vinden. Vorig jaar hebben we die wens vervuld. Hij is nu thuis.'

tekst Herman Keppy

ORANG HOLLAN

‘Andersom dringt in Nederland het besef langzamer door dat orang Ambon en orang Hollan gescheiden wegen zijn ingeslagen.’

‘Orang Hollan’, ik leerde de term kennen tijdens mijn eerste reis naar Indonesië, in 1988. In een busje op het eiland Ambon vroeg een bejaarde vrouw aan mijn tante, tersluiks naar mij wijzend, wat of wie ik was. Er volgde wat gemompel tussen hen en toen glimlachte de vrouw goedkeurend: ‘Ah, orang Hollan.’

‘Hollan’ staat natuurlijk voor ‘Holland’, maar autochtone Hollanders of Nederlanders worden op de Molukken ‘Belanda’ genoemd. Molukkers daar heten in de regel nog ‘orang Ambon’ – waar in Nederland het ooit gebruikelijke ‘Ambonezen’ via ‘Zuid-Molukkers’ inmiddels is vervangen door ‘Molukkers’. Je hebt dus Belanda, Nederlander; orang Ambon, Molukker van daar en orang Hollan als aparte categorie waarmee wij Molukkers uit Nederland worden aangeduid. Het geeft goed aan hoe men op de Molukken al snel doorhad dat wij in Nederland een andere ontwikkeling doormaken dan zij. Dat wij een zo verschillende weg bewandelen dat zij ons alvast een aparte benaming toekenden.

Orang Hollan herken je ook meteen op de Molukken. Wij hebben veel dezelfde kenmerken als de inwoners daar, maar we zijn langer, kleden ons anders, gebruiken andere woorden, bewegen ons sneller voort en fotograferen alles wat los en vast zit. Andersom dringt in Nederland het besef langzamer door dat orang Ambon en orang Hollan gescheiden wegen zijn ingeslagen. Ja, ik voel me verbonden; ja, het zijn mijn volksgenoten; ja, ik heb er veel familie, maar de tijd staat niet stil, noch in Nederland, noch op de Molukken. Feit is dat we steeds verder uit elkaar groeien. Dat geeft niet, nasib saja, het is ons onontkoombaar lot.

De tentoonstelling *Menyala* in het Drents Museum, een prominente plek, brengt onze geschiedenis, die van de orang Hollan. Dat is een kleine groep uit het totale Molukse volk. De leden hebben vaak een militaire achtergrond in het KNIL en in mindere mate bij de Koninklijke Marine (KM). De zogenoemde eerste generatie van die groep is in 1951 en daarna op de boot gestapt, kwam terecht in woonoorden als Schattenberg en in Molukse wijken zoals die in Assen, Bovensmilde en Hoogeveen en kon zich slecht of zelfs met tegenzin aanpassen aan de nieuwe situatie. Wij, hun kinderen en kleinkinderen, groeiden op, gingen naar school en vonden werk in een totaal andere omgeving dan die van de eerste generatie.

Onze familie en volksgenoten in Indonesië – ze wonen overal in de archipel – hebben niet per definitie zo’n sterke band met het KNIL of de KM. Bij Molukkers op Java stond hun eerste generatie tijdens de onafhankelijkheidsstrijd eerder aan Indonesische kant. Molukkers in Indonesië hebben de afgelopen 73 jaar een volledig ander leven geleid, in veel gevallen een leven van dag tot dag. Het bestaan in Nederland is over het algemeen minder kommervol en vol kansen.

De tentoonstelling en het bijgaande boek – aan beide levert de subcategorie orang Drenthe een substantiële en mooie bijdrage – tonen dat de start moeizaam was. Maar, en dat hebben die orang Ambon ook beter door, wij orang Hollan hebben het uiteindelijk lang zo slecht niet in Nederland.

Gastcolumnist Herman Keppy (1960) is journalist en schrijver. In het verleden schreef hij voor de Molukse opiniebladen *Tjengkeh* en *Marinjo*. Zijn artikelen met betrekking tot de Molukse geschiedenis verschijnen tegenwoordig met name in *Indies Tijdschrift* en *Moesson*. Keppy publiceerde verschillende boeken, waaronder de historische roman *Tussen Ambon en Amsterdam*. In mei 2023 verschijnt zijn nieuwe boek *Saparua, meisje. Molukse verhalen van vroeger tot nu*.

tekst Alycia Schiphof ——— **foto** Sake Elzinga

Joran Rugebregt, chef-kok Bar Brasserie Pingo

‘Onbewust heeft oma Net het toch aan me doorgegeven’

Bar Brasserie Pingo presenteert gedurende de tentoonstelling *Menyala* een gloednieuwe menukaart waar verschillende Molukse gerechten op terug te vinden zijn. De menukaart is met zorg samengesteld door Joran Rugebregt, chef-kok in Bar Brasserie Pingo. Omdat Rugebregt zelf Molukse roots heeft, was het voor hem uiterst bijzonder om deze kaart te maken. Hij vertelt over zijn loopbaan als chef en zijn passie voor het vak. De rode draad in dit verhaal is zijn grote inspiratie in de keuken: zijn oma Net.

‘A mother knows best’

Rugebregt was nog maar tien jaar oud toen hij voor het eerst in de keuken stond. ‘Ik begon met een simpele pasta. Dat is iets wat je makkelijk kunt leren. Op een gegeven moment heb je dat in de vingers, en waag je je aan andere gerechten. Molukse gerechten zoals rijst met smoor (vleesgerecht) of tjolo-tjolo (frisse ketjapsaus) volgden, maar ik maakte ook hele andere dingen zoals scaloppa’, vertelt Rugebregt. Toch had hij aanvankelijk geen plannen om van deze hobby zijn beroep te maken. ‘Na de middelbare school startte ik een grafische opleiding, maar ik kwam er al snel achter dat ik daar mijn passie niet in vond. Ik ben met de opleiding gestopt en heb even de ruimte genomen om na te denken over wat ik nou echt wilde. Toen zei mijn moeder: ‘Je bent altijd al met koken bezig geweest, waarom ga je daar niet iets mee doen?’ Na dat advies ben ik met de koksopleiding gestart.’

Respect voor de keuken

Tijdens de koksopleiding kwam Rugebregt al snel in een groot bedrijfsrestaurant terecht waar hij direct de leiding over de gehele keuken kreeg. ‘Dat is best een beetje gek, want je bent op dat moment gewoon nog een leerling. Toch runde ik de boel daar.’ Na het behalen van de opleiding maakte Rugebregt naam in verschillende hotels, lunchrooms en restaurants. Bijzonder waren vooral de Japanse restaurants waar hij werkzaam was. ‘In het eerste Japanse restaurant waar ik werkte, heb ik intern de opleiding tot teppanyaki- en sushi-chef gevolgd. Ik voel me sterk aangetrokken tot de Japanse keuken. Het respect voor de keuken en de specifieke gedachtegang achter het eten spreken mij aan. Ik werkte aan een teppanyaki-tafel waar gasten rondom plaatsnamen. De interactie die je aan zo’n tafel hebt, vind ik ontzettend leuk. Dat geeft wat mij betreft meerwaarde aan het werk’, aldus Rugebregt.

> ‘In de Molukse cultuur worden recepten niet opgeschreven en doorgegeven. Je moet in de keukens meekijken om erachter te komen hoe je dingen maakt.’

Vooraanstaande vrouw

‘De Molukse keuken heb ik vooral van mijn tante Elly meegekregen, de oudste zus van mijn vader. Zij leerde het van haar moeder, mijn oma Net. In de Molukse cultuur worden recepten niet opgeschreven en doorgegeven. Je moet in de keukens meekijken om erachter te komen hoe je dingen maakt. Helaas overleed mijn oma

Pingo

Moluks Christelijke Vrouwen Vereniging FIKIM in centrale keuken kamp Schattenberg, begin jaren ‘50. Oma Net op de voorgrond met witte schoenen.

toen ik nog maar vier jaar oud was. Ik heb haar gerechten daardoor niet bewust meegemaakt.’ Rugebregts oma Net en opa Wim kwamen in 1951 met zo’n 13.000 andere Molukkers naar Nederland. Zo’n 3.000 van hen, waaronder oma Net en opa Wim, kwamen in het voormalige doorgangskamp Westerbork terecht. Tot 1956 werden de maaltijden in kamp Schattenberg in de centrale gaarkeuken bereid. Daarna werd er een zelfzorgregeling geïmplementeerd die onder andere inhield dat de centrale keuken werd afgeschaft en er in de verschillende barakken in het kamp keukens werden geïnstalleerd. ‘Toen ze op een gegeven moment zelf mochten gaan koken, wisten veel mensen in Schattenberg niet altijd even goed hoe ze bepaalde gerechten moesten maken. Mijn oma had het koken goed vanuit de Molukken meegekregen, en bracht het de anderen in het kamp graag bij. Ze was een vooraanstaande vrouw en een belangrijk aanspreekpunt voor de mensen in het kamp.’

‘Mijn oma had de skills om van alles te regelen en mensen dingen bij te brengen. Het is grappig dat ik, ondanks het feit dat ik mijn oma nauwelijks gekend heb, vrijwel hetzelfde doe.’

Onbewuste invloed

Oma Net was niet alleen aanspreekpunt voor alles wat met koken te maken had, maar ook voor allerlei andere Molukse gebruiken rondom bijvoorbeeld huwelijken, belijdenissen of overlijden. Daarnaast organiseerde en begeleidde ze vele culturele activiteiten zoals menari, tjakalele en saureka-reka (traditionele Molukse danssoorten). ‘Ze droeg de cultuur waar ze zo trots op was over aan de rest. Ze was een vrouw die van alles regelde en bij wie men altijd terecht kon voor hulp. Mijn oma en opa stonden in het kamp en later in de Molukse wijk in Bovensmilde dan ook bekend als ‘mammie Net en pappie Wim’’, vertelt Rugebregt. In de aanloop naar *Menyala* is hij steeds meer na gaan denken over hoe hij zelf terechtgekomen is op de plek waar hij nu staat. ‘Mijn oma had de skills om van alles te regelen en mensen dingen bij te brengen. Het is grappig dat ik, ondanks het feit dat ik mijn oma nauwelijks gekend heb, vrijwel hetzelfde doe. Dat is niet zomaar, dat moet met een reden gebeurd zijn. Onbewust heeft oma Net het toch aan me doorgegeven. Het is iets bijzonders dat ik moeilijk kan verklaren, maar zij moet dit op een of andere manier ook aan mij hebben overgedragen.’

Bijzondere periode

‘Ik vind het heel speciaal dat ik, een chef met een Molukse achtergrond, een kaart samen heb mogen stellen die in lijn is met de tentoonstelling over de geschiedenis van Molukkers in Drenthe,’ zegt Rugebregt. ‘Ik hoop dat het heel druk wordt en dat de Molukse gemeenschap hun niet-Molukse vrienden, kennissen en buren meenemen om hen ons verhaal te laten leren kennen. Natuurlijk is het leuk als ze dan ook naar Pingo komen om van de kaart te proeven, maar de Molukse keuken kennen veel mensen al wel. Onze geschiedenis is bij veel mensen niet of slechts deels bekend. Deze tentoonstelling vertelt ons verhaal op een verrassende en vernieuwende manier. Dat vind ik ontzettend mooi.’

Sambal Goreng Basah

Licht pittig gestoofd rundvlees

— Benodigdheden

400 gram rundvlees (stoofvlees)
1 grote ui
6 tenen knoflook
2 verse rode pepers
1 tl trasi (gefermenteerde garnalenpasta)
1 dl asamwater of azijn of citroensap
3 plakjes laos
3 daun salam of laurier
1 tl vet-sin of aromat
1 bouillontablet
2 el ketjap
1,5 el keuken stroop
3 a 4 el olie

Asamwater:
Asam of tamarinde is doorgaans in de vorm van een ingedikte, taaie massa te verkrijgen. Doe 1 eetlepel asam in 3 eetlepels heet water en kneed dit stevig door. Doe dit door een zeef en vang dit vocht op. Dan krijg je asamwater.

— Bereiding

Snij het vlees in kleine reepjes.
Snij de ui, knoflook en pepers fijn.
Maak de trasi fijn in een eetlepel water.
Fruit nu de ui, knoflook, laos en daun salam aan in olie en kleur dit lichtbruin. Voeg dan trasi en lombok toe aan het geheel en schroei in dit mengsel het vlees dicht.
Voeg daarna de vet-sin, bouillontablet, asamwater, ketjap en stroop toe. Kook hierin het vlees zachtjes gaar tot het bijna droog is.

Kuping Gadja

Olifantenoren

— Benodigdheden

10 eieren
275 gr fijne suiker
3 zakjes vanille suiker
2 eetlepels kaneelpoeder
3 eetlepels cacaopoeder
1 kg bloem
150 gr bloem
150 gr bloem
Olie circa 1 liter (om de koekjes in te bakken)

— Bereiding

Mix de eieren, suiker en vanillesuiker met elkaar tot dit mengsel wit van kleur is.
Voeg hier 1 kg bloem aan toe en kneed dit tot een deeg en verdeel dit vervolgens in tweeën.
Voeg aan de ene helft beetje voor beetje de 150 gr bloem toe tot er een stevige massa ontstaat (goed kneden).
Voeg vervolgens aan het andere deel beetje voor beetje de kaneel, cacao en de overige 150 gram bloem toe en kneed dit ook weer tot een stevige massa.

Bestuif het werkblad met bloem en rol het witte deeg uit tot een grote lap van 0,25 cm dik en doe dit ook met het donkere deeg.
Leg nu de twee plakken boven op elkaar en druk dit goed aan. Mocht het niet plakken, maak het deeg dan een beetje vochtig.
Rol het deeg nu stevig op en laat het even rusten in de koelkast.
Snij hier vervolgens dunne plakjes van 0,5 cm en frituur deze in hete olie goudbruin.

Miguel Ririhena (46 jaar)

Geboorteplaats: **Zevenaar**
Beroep: **wethouder mens en maatschappij gemeente Tynaarlo**

'De Molukse afkomst maakt echt deel uit van mijn identiteit. Dat heeft te maken met mijn opvoeding en socialisatie én je ziet het natuurlijk aan mijn uiterlijk met mijn grote bos haar. Maar ook intuïtie is bijvoorbeeld iets dat ik heb meegekregen vanuit mijn Molukse achtergrond. Als bestuurder handel ik heel erg vanuit mijn intuïtie en heb ik antennes ontwikkeld om met verschillende groepen om te gaan. Juist het sociale en het non-verbale zijn heel belangrijk binnen de Molukse gemeenschap. Ik voel goed aan wanneer situaties mogelijk escaleren en kan dan ook makkelijk vanuit dat vertrouwen ingrijpen. Je ziet trouwens vaak dat Molukkers actief zijn als jongerenwerkers. Binnen de plattelandsgemeente Tynaarlo kan ik goed aarden. Je merkt hier een grote gemeenschapszin, de sociale samenhang is erg sterk. De zorg voor elkaar 'het naoberschap', daar voel ik me bij thuis.
Als bestuurslid ben ik verbonden aan de Stichting Gedeelde Verhalen, waarbij we onder meer het project *Aan de Andere Kant* (ADAK) hebben ontwikkeld, een theatervoorstelling over de gedeelde Moluks-Nederlandse geschiedenis. De eerste voorstellingen gingen vooral over het collectief trauma en om met de verwerking aan de slag te gaan. Nu moeten we een stap vooruit maken. Want het verleden schuurt nog best in de Molukse gemeenschap. Ik vind het dan ook mooi dat de jongeren er nu actief bij betrokken worden. Hoe mooi zou het zijn als we bij toekomstige voorstellingen dialoogtafels organiseren waarbij we verschillende meningen naast elkaar kunnen bespreken.'

tekst Demi Terinathe

Boekenrubriek

Demi Terinathe is een van de zeven Molukse jongeren die samen met het Drents Museum de tentoonstelling *Menyala* hebben gemaakt. En bovendien is zij een fervent lezer. Voor het magazine bespreekt Terinathe twee boeken over Molukkers die recentelijk verschenen zijn en verkrijgbaar zijn in onze Museumshop.

Van top tot teen Molukker

Het boek kent twee delen en is geschreven met behulp van archieven en aan de hand van vele gesprekken in en buiten de Molukse wijken. In het eerste deel – geschreven door Guido Abuys, conservator bij Herinneringscentrum Kamp Westerbork - gaat het over de geschiedenis van voormalig kamp Schattenberg en de Molukse wijken in Assen. Wat mij meteen opviel, waren de vele archieffoto's, waardoor de lezer zich meteen een beeld kan vormen van het kamp en de wijken door de jaren heen.
Djodjie Rinsampessy, publicist en dichter en geboren in kamp Schattenberg, heeft de interviews voor zijn rekening genomen. Deze zijn zeer uitgebreid en schetsen een veelzijdig beeld van de verschillende generaties Molukkers in Assen. Ik vind het ook bijzonder waardevol dat er Molukkers uit de eerste generatie aan het woord komen.
Verder is het een mooie toevoeging dat er een aantal niet-Molukkers zijn geïnterviewd om een volledig beeld te schetsen. Een aansprekende quote vind ik: 'Het gaat om de bewoners, de mensen achter de muren'.
Er is niet alleen geprobeerd de geschiedenis van de wijken te schetsen en wat eraan voorafging, maar vooral ook in beeld te brengen wat er op dit moment bij de mensen leeft. Ik denk dat dit goed gelukt is. Dit is een boek met bijzondere verhalen, historische foto's, mooie portretten en interessante mensen en daarom zeker een aanrader.

Van top tot teen Molukker, Djodjie C.A. Rinsampessy & Guido Abuys, 2022, Uitgeverij Koninklijke Van Gorcum, € 27,50

Molukkers in Nederland

Molukkers in Nederland is een vierdelige documentaireserie gemaakt door Coen Verbraak. In deze uitgave staan de volledige interviews uit de documentaire. In totaal zijn er veertien verschillende Molukkers die hun verhalen en ervaringen delen. Elk verhaal is indringend en schetst een beeld van een lange en pijnlijke geschiedenis. De nadruk wordt gelegd op de periode vanaf de aankomst van de eerste generatie Molukkers (voor velen 1951) tot en met ongeveer de jaren '80. De meeste geïnterviewden geven aan het gevoel te hebben tussen twee culturen te zijn opgegroeid en dat dit best ingewikkeld was. De interviews zijn eerlijk, uitgebreid en aangrijpend.
Echter ontbreekt op het gebied van representatie voor mij een stukje diversiteit. Ik mis dan ook de stem van de latere generaties Molukkers in dit boek.
Voor Molukkers zijn de meeste verhalen wel bekend, maar als je nog niet veel van het onderwerp weet, is dit wel een leerzaam boek. De Molukse geschiedenis is namelijk ook de Nederlandse geschiedenis. Ik denk dat het belangrijk is dat meer mensen zich realiseren waarom Molukkers onder valse beloften van de Nederlandse overheid naar Nederland zijn gekomen. Zoals inmiddels bekend, is de belofte van een tijdelijk verblijf en de terugkeer naar de Molukken nooit waargemaakt door de Nederlandse overheid. Toch hoop ik dat dit boek en de bijhorende documentaire voor meer bekendheid zorgt bij het grote publiek. Absoluut dus ook een aanrader, vooral voor niet-Molukkers.

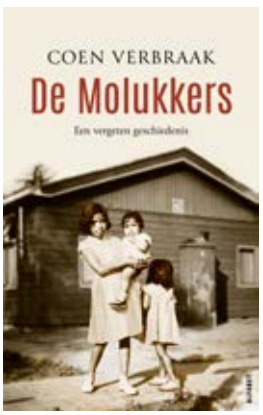

De Molukkers. Een vergeten geschiedenis, Coen Verbraak, 2021, Alfabet Uitgevers, € 22,99

Woonoord Geesbrug

Naast het grote kamp Schattenberg zijn er zes kleinere woonoorden in Drenthe. Zo heeft het voormalige werkverschaffingskamp bij Geesbrug maar twee barakken voor achtentwintig Molukse gezinnen. Kinderen gaan eerst naar een schakelklas om hun Nederlands bij te spijkeren. Daarna gaan ze op de fiets naar de school in Nieuwlande. Na tien jaar wil het Commissariaat voor Ambonezenzorg het kamp slopen. De bewoners vertrekken naar verschillende Molukse wijken in Nederland. Daarmee is de geschiedenis van Geesbrug nog niet afgelopen. Want van 1961 tot 1968 wonen er tweehonderd Molukkers in Geesbrug die zich hebben aangemeld om naar Indonesië terug te keren.

Collectie Museum Maluku, fotograaf J.J. de Lima

tekst Bart Breman **foto** Sake Elzinga

Bernhard Hanskamp over zijn leven na de Molukse acties

Ervaringen verwerken door met elkaar in gesprek te blijven

Op 13 maart 1978 was planoloog Bernhard Hanskamp aan het werk in het provinciehuis in Assen. Drie jonge, Molukse mannen vielen het provinciehuis binnen en gijzelden Hanskamp en 70 andere ambtenaren. Het was de laatste van een reeks gewelddadige, Molukse acties. Hanskamp verwerkte zijn ervaringen door te schrijven en te praten, maar vooral door bij sensatiezoekers uit de buurt te blijven. 'Ik denk dat dit dé formule is.'

In 1975 verhuisden Bernhard Hanskamp en zijn vrouw van de Achterhoek naar Assen. Hanskamp kreeg een baan bij de Planologische Dienst van de provincie Drenthe (PPD). Hij raakte, zoals hij het zelf zegt, 'helemaal doordrenkt met Drenthe'. Aanvankelijk werkte de PPD in een villa in het centrum van Assen, maar al snel kwam het provinciehuis als nieuwe werklocatie in beeld. 'Nou, dat was een revolutie. Daar hadden ze een kantoortuin.' Hanskamp gniffelt. 'En wij hadden dus vogeltjes, van die zebravinkjes, en die lieten we daar vrij rondvliegen. Daar zaten we dan, 'de vrije vogels', allemaal met lange haren, natuurlijk. Na een korte stilte. 'Het was er ook de tijd voor. Ik zat bij de Politieke Partij Radicalen en veel andere jongens ook.'

Een activistische tijd

De jaren '70; een roerige en activistische tijd, wil Hanskamp maar zeggen. Organisaties als de PLO en de Rote Armee Fraktion lieten van zich horen en ook in Nederland drongen die geluiden door. Daar liet de tweede generatie Molukkers van zich horen. Ze voelden zich verraden en niet gehoord, net als hun ouders. Sommige jongeren vonden het tijd voor radicale acties, die er ook kwamen. 'Er zijn uiteindelijk zes Molukse acties geweest, tussen 1970 en 1978. En vier daarvan waren hier in Drenthe, de laatste was bij ons op het provinciehuis.'

'Er zijn uiteindelijk zes Molukse acties geweest, tussen 1970 en 1978. En vier daarvan waren hier in Drenthe, de laatste was bij ons op het provinciehuis.'

Bezetting provinciehuis

Op 13 maart 1978 vielen drie Molukse jongeren het provinciehuis binnen en gijzelden 71 ambtenaren, waaronder Hanskamp. Een dag later werd de bezetting beëindigd, toen de Bijzondere Bijstandseenheid het gebouw binnenviel. Hanskamp haalt een boek tevoorschijn en laat een foto van een kalender zien, die uit het provinciehuis in Assen komt. De datum 13 maart is omcirkeld. Linksboven staat erbij geschreven: 'ongeluksdag voor provinciehuis'. 'Ja, dat heeft één van de bezetters er toen bij geschreven, vertelt Hanskamp. 'Het is heel symbolisch.' De kalender is te zien in de tentoonstelling *Menyala*.

Weg bij de sensatie

Hanskamp verwerkte zijn ervaringen door er, onder andere, een boek over te schrijven. Maar hij gaf zijn boek niet uit en vermeed verreweg de meeste interviewverzoeken van kranten en tv-programma's. De reden? Media zoeken te veel naar sensatie, vindt Hanskamp, 'en daar schiet niemand iets mee op.'

Voor Hanskamp draait het om het volledige verhaal. Hij deed minutieus onderzoek en verspreidde zijn

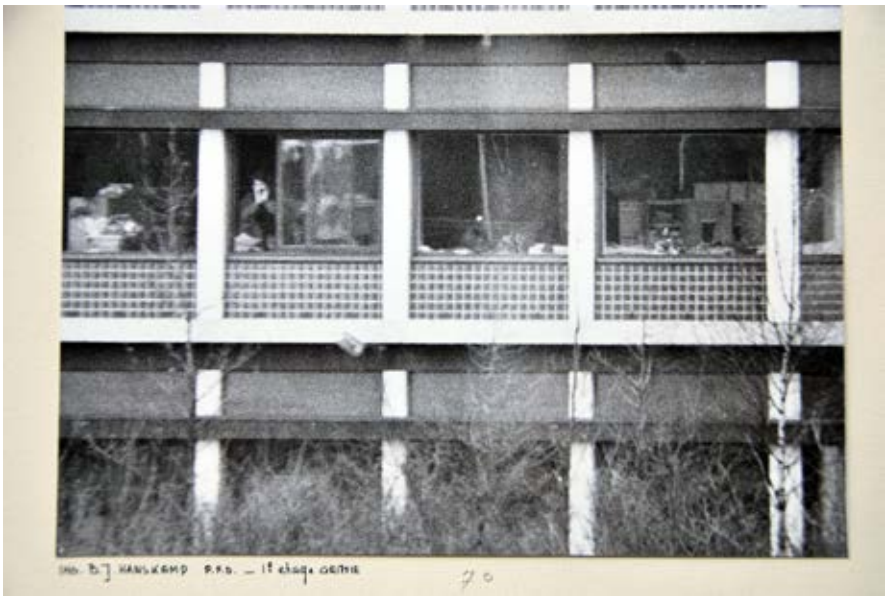

(linksboven) Hanskamp in doodschreeuw en onder schot gehouden als menselijk schild, 1978; (linksonder) Passanten zoeken dekking voor gericht vuur van de bezetters, 1978, collectie Drents Archief; (rechtsonder) Kalender provinciehuis, 1978, collectie Drents Museum

boek op eigen gelegenheid, koos bewust voor enkele interviews op tv en werkte mee aan een paar artikelen in het Dagblad van het Noorden. 'Verder ben ik met scholieren naar het Aan de Andere Kant-theater (theaterproject over de Moluks/Nederlandse geschiedenis, red.) geweest en ik heb mijn verhaal verteld bij het Levensverhalentheater in Vries. Ik heb ook eens een avond verzorgd in het gemeenschapshuis in Bovensmilde,' vertelt hij.

Op de artikelen en interviews kwamen enkele reacties en na de lezingen ontstonden er soms gesprekken. Die waren lang niet altijd makkelijk, maar ze boden wel meer gelegenheid om het op een constructieve en eerlijke manier over het verleden te hebben, vindt Hanskamp.

Verhalen in het museum

De Molukse acties en de gijzeling op het provinciehuis zijn onderdeel van het veel bredere verhaal van de geschiedenis van de Molukse gemeenschap in Drenthe. In de tentoonstelling *Menyala – De buitengewone geschiedenis van de Molukkers in Drenthe* zijn meerdere ruimtes ingericht en zijn er zo'n 100 objecten te zien zijn die het hele verhaal vertellen. 'Het gaat om de geschiedenis van Molukkers in Drenthe,' zegt Hanskamp, 'Er zijn zo'n twintig objecten die betrekking hebben op de idealen van de Molukkers in Nederland en de Molukse acties in de jaren '70.'

Juist een museum kan een goede plaats zijn om met elkaar een soms pijnlijk verleden te bespreken, vindt Hanskamp. De tentoonstelling is een coproductie van het museum en de werkgroep Menyala, jongeren met roots in de Molukse gemeenschap. Hanskamp merkt dat er ook bij de derde en vierde generatie Molukkers vragen leven en dat er veel interesse is in de geschiedenis van Molukkers in Drenthe. 'En bij het vertellen van dat verhaal volgt het Drents Museum zijn eigen weg,' vindt Hanskamp. 'Ik denk dat dit dé formule is.'

Maria de Lima (22 jaar)

Geboorteplaats: **Hoogeveen**
Beroep: **dj en in ploegendienst bij fabriek Trivium**

‘Ik vind het heel gaaf om als dj op te treden en op een podium te staan. Muziek is iets dat door mijn lichaam gaat en van huis uit ben ik er mee opgegroeid. Al jong ben ik begonnen met gitaar spelen. Ik sta heel energiek achter mijn draaitafel, niet voor niks ben ik een mix van verschillende culturen, Moluks, Nederlands, maar ook een kwart Afrikaans. Vandaar dat ik heel veel uit de Afrobeat haal. Ik draai ook veel op feesten. Ook op festivals zoals de Molukse Dag op Kwaku, indoor festival I Love Urban in Rotterdam Ahoy en in de Melkweg. Ook heb ik mijn eigen event ‘Nasty Urban’, het grootste Urban event in Hoogeveen en omstreken. Daarnaast werk ik ook in de ploegendienst bij de blikkenfabriek Trivium in Hoogeveen. Dat is al met al best pittig om te combineren, maar ik wil er ook echt voor strijden om verder te komen in mijn carrière en ontwikkeling als dj. Om me heen – ik ben opgegroeid in de Molukse wijk in Hoogeveen – zie ik dat normen en waarden uiteenlopen bij de verschillende generaties Molukkers. Ik verloochen mijn afkomst zeker niet, maar ben me wel meer gaan aanpassen aan de Nederlandse situatie. Maar sommige zaken veranderen niet. Vanuit de Molukse gemeenschap ben ik gewend om mensen die ouder zijn dan ik, aan te spreken met u. Dat vind ik heel mooi en respectvol.’

MOLUCCAN ARCHIVE

Ambon, 1988

Talita Talaksuru (1998) uit Assen is de oprichter van MOLUCCAN ARCHIVE (@moluccanarchive), een online archief gewijd aan de Moluks/Nederlandse geschiedenis. Het is een platform waarbij je in één oogopslag deze geschiedenis en de Molukse cultuur kunt beleven. Via Instagram worden wekelijks zorgvuldig geselecteerde archiefbeelden gedeeld om op een toegankelijke manier onze gedeelde geschiedenis zichtbaar te maken. Om een ieder (opnieuw) kennis te laten maken met waar we vandaan komen. En om de zwarte bladzijden kleur te geven. Alle foto's zijn afkomstig van Museum Maluku in Den Haag.

Buru, 1984

TALITA TALAKSURU:

'Om een beter beeld te krijgen waar ik vandaan kom, spit ik regelmatig in verschillende archieven, van familieboeken tot het eindeloze internet.'

Ambon, 1983

Schattenberg, circa 1960

Schattenberg, 1959

Schattenberg, circa 1960

Vught, 1992

‘De vele krachtige beelden zorgden ervoor dat ik onze geschiedenis ging voelen op een manier waar geen woord tegenop kon.
De impact gaat verder dan ik ooit had durven dromen. Foto’s van familieleden worden (her) ontdekt, waardevolle informatie wordt aangevuld en de posts worden wekelijks tientallen keren gedeeld door zowel volgers in Nederland als in Indonesië.’

Moordrecht, circa 1978-1985

‘Momenteel werk ik samen met Museum Maluku aan een archiefproject om ons collectief geheugen en daarmee ons gedeelde culturele erfgoed te kunnen bekrachtigen en te behouden.’

Plaats onbekend, circa 1980

Leerdam, circa 1978-1985

‘Ik voelde mij daardoor nog meer verbonden met waar ik en waar wij vandaan komen, en dit gevoel wens ik iedereen toe.’

tekst Ben Reef ——— **foto** Sake Elzinga

Annemiek Rens over *Onkruid verbrandende boer*

‘Een bepalend werk in Van Goghs ontwikkeling als kunstenaar’

11 september 1883 komt de schilder Vincent van Gogh vanuit Den Haag aan op het station in Hoogeveen. Na een paar weken trekt hij verder naar Nieuw-Amsterdam/Veenoord waar hij de *Onkruid verbrandende boer* schildert. Het is een van de topwerken die vanaf 11 september 2023 te zien zijn in de tentoonstelling *Op reis met Vincent – Van Gogh in Drenthe* in het Drents Museum. Hoofdconservator Annemiek Rens wordt telkens weer blij als ze dit werk ziet.

Wat denkt Van Gogh in Drenthe te vinden?
‘Vincent van Gogh maakt een moeilijke periode door. Hij wil weg uit de hectiek van de stad en heeft behoefte aan rust en ruimte. Dat denkt hij in Drenthe te vinden. Een groter contrast tussen de mondaine hofstad Den Haag en het verre en woeste Drenthe is nauwelijks denkbaar. Ineens is hij alleen. Hij voelt zich volledig op zichzelf teruggeworpen. Het lijkt bijna op wat we nu een retraite zouden noemen. Hij blijft drie maanden, waarin hij door de omgeving wandelt, tekent en schildert. Achteraf blijkt zijn verblijf een heel vruchtbare periode te zijn in zijn denken waar hij heen wil met zijn kunstenaarschap. Hier in Drenthe legt hij een belangrijke basis voor zijn latere werk.’

‘Het schilderij zwerft over de hele wereld, duikt onder andere op in Puerto Rico’

Wat maakt dit schilderij zo bijzonder?
'Het nadenken over zijn kunstenaarschap, de thema's die hij schildert en de technieken die hij gebruikt komen allemaal samen in dit schilderij. Als je goed kijkt zie je dat Van Gogh veel verschillende tinten gebruikt. Nog niet het kleurige palet van zijn latere werk, maar hier in vele donkere tinten. In een brief aan zijn broer Theo schrijft hij dat hij een 'avondeffect' wil schilderen. Hij probeert het lichteffect van de avond vast te leggen met een boer als silhouet tegen de avondlucht. En het vuur als een lichtstip in de avond. Je ruikt bijna de rook en voelt de warmte van het vuur. Heel knap. Hij verbeeldt de mens die in harmonie met het land leeft. Van Gogh wordt geraakt door de schoonheid en puurheid van het Drentse landschap en is op zoek naar de essentie van het leven op het land. En heeft daarbij oog voor het zware bestaan van de landarbeider.'

Hoe is het Drents Museum in het bezit gekomen van dit werk?
'Het Drentse oeuvre van Van Gogh dat nu bekend is bestaat uit ruim twintig werken: olieverfschilderijen, aquarellen en tekeningen. Het is zeldzaam dat daarvan nog iets op de markt komt. Ik weet het nog heel goed, die maandagmorgen vroeg. Een collega-conservator van een ander museum attendeert me via een mail op iets heel bijzonders: 'Heb je dit schilderij van Van Gogh gezien? De *Onkruid verbrandende boer* wordt geveild bij Sotheby's in New York!' Dat dit een kans is die je niet vaak krijgt, dat is me direct helder. We schieten in de actie om financiering te regelen, het is enorm hectisch. Bovendien moeten we voorkomen dat we met andere musea tegen elkaar op gaan bieden. Het is snel duidelijk dat het Van Gogh Museum ook belangstelling heeft. We besluiten het samen aan te kopen. De veiling is een zenuwslopende gebeurtenis, tot de laatste klap van de hamer valt en we eigenaar zijn van dit topstuk.'

Waar was het schilderij voordat het bij Sotheby's opdook?
'Het schilderij wisselt vaak van eigenaar. In 1905 koopt de dichter Herman Gorter het werk. Later komt het in bezit van KunsthandelaarJacques Goudstikker in Amsterdam. Tot de nazi's het in 1940 in beslag nemen. Het schilderij zwerft over de wereld, duikt op in onder andere Puerto Rico, later weer op een veiling bij Christie's in New York. In 2019 krijgen de erfgenamen van Goudstikker het schilderij terug. Het wordt vervolgens in datzelfde jaar te koop aangeboden op de veiling van Sotheby's in New York. En de rest is geschiedenis!'

Is het in goede staat?
'Ja. Maar het heeft wel restauratie nodig. Het wordt nu gerestaureerd in het Van Gogh Museum. Daar is veel expertise om deze klus goed te klaren. De specialisten verwijderen onder andere oude vernislagen. De afspraak is dat het om de drie jaar in het Van Gogh Museum en in het Drents Museum te zien is. In september is het in ieder geval het stralende middelpunt van de grote Van Gogh-tentoonstelling in het Drents Museum. Samen met een ander topstuk van Van Gogh uit onze eigen collectie, *De Turfschuit*. Ik verheug me enorm op de tentoonstelling en op het Van Gogh-jaar in Drenthe!'

'Als je goed kijkt zie je dat Van Gogh veel verschillende tinten gebruikt'

Vincent van Gogh, *Onkruid verbrandende boer*, 1883, olieverf op doek, collectie Drents Museum, Assen / Van Gogh Museum, Amsterdam*

Van Gogh in Drenthe
Op 11 september 2023 is het 140 jaar geleden dat Vincent van Gogh in Drenthe uit de trein stapt. Op die dag opent de Van Gogh-tentoonstelling in het Drents Museum en is te zien tot en met 7 januari 2024. Dit jaar zijn er vele activiteiten rondom het verblijf van Vincent van Gogh in Drenthe.
Meer info: www.drentsmuseum.nl/vangogh en www.vangoghdrenthe.nl

* Aangekocht met steun van de VriendenLoterij, Mondriaanfonds, Vereniging Rembrandt (mede dankzij haar Themafonds Impressionisme/ Claude Monet Fonds, het Hendrickje Fonds en het Prins Bernhard Cultuurfonds), Vincent van Gogh Stichting, Provincie Drenthe, Stichting Beringer Hazewinkel, Stichting Steunfonds Drents Museum en Stichting Vrienden van het Drents Museum.

Grenzeloze mogelijkheden!

262 COMFORTABELE KAMERS
PROFESSIONEEL FITNESSCENTRUM
UITJES
SUBTROPISCH ZWEM- EN SAUNAPARADIJS
BOWLING
CONGRES- EN EVENEMENTENCENTRUM
VERGADERZALEN
BEAUTY & WELLNESS
★★★★ HOTEL
EVENTS
RESTAURANTS
HOTELBAR
CAFÉSTRAAT

www.debontewever.nl

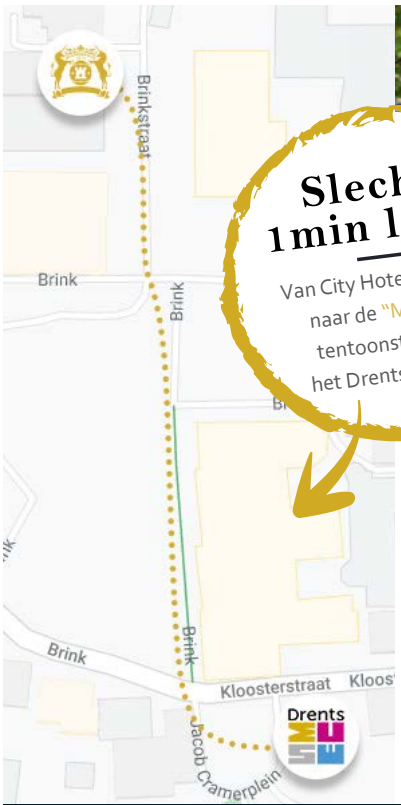

Slechts 1min lopen

Van City Hotel De Jonge naar de "Menyala" tentoonstelling in het Drents Museum

CITY HOTEL DE JONGE

Lunch • Diner • Drinks

Op loopafstand van het Drents Museum ligt het gastvrije 4-sterren hotel City Hotel de Jonge, sinds 1874 een begrip in de hoofdstad van Drenthe en omstreken.

Het sfeervolle restaurant is het culinaire hart van Assen. Hier kunt u genieten van een uitgebreide lunch of een overheerlijk diner.

Brinkstraat 85 • 9401 HZ Assen • T: +31 (0)592 31 20 23 • www.hoteldejonge.nl

Kees Thijn (1933-2023) - Overzichtstentoonstelling

Kees Thijn was vanaf 1966 werkzaam als kunstschilder. In de beginjaren toen de abstracte kunst hoogtij vierde, toonden zijn figuratieve schilderijen van stillevens, portretten en onderwerpen een duidelijke relatie met zijn medische beroep en het milieu. Naderhand heeft hij zijn onderwerpkeuze meer gericht op maatschappelijke ontwikkelingen en in het laatste decennium vooral op het leven en de vergankelijkheid.
Schilderen was een belangrijk instrument in het leven van Kees Thijn geworden waarbij hij zijn innerlijke belevingen en emoties gestalte kon geven. Hij voelde zich het meest aangetrokken tot de figuratieve schilderkunst en het oeuvre varieert van realisme, tot schilderijen waarbij eigen symbolen zijn gecombineerd en leiden tot symbolisch-surrealistische taferelen teneinde een bepaalde gedachte of situatie vorm te geven.

Enkele van zijn werken zijn te koop.

Meer informatie over Kees Thijn kunt u vinden op: www.keesthijn.nl.

Fleur Krist (DSG jong)

Ik neem je graag mee in mijn eigen wereld vol van licht, donker en verbeeldingskracht. Ik maak 3D opstellingen met spullen die ik in mijn directe omgeving aantref en belicht het met kleuren, waardoor denkbeeldige landschappen ontstaan. Voor mij is het essentieel dat het de fantasie prikkelt en de kijker mee kan nemen naar een ongrijpbare wereld. Om dit te bereiken werk ik in het atelier mijn werelden uit op groot formaat linnen. Daarnaast werk ik graag met verschillende texturen om zo meer levendigheid te creëren. Hiervoor gebruik ik rollers, papieren, paletmessen en bezems waarmee ik laag voor laag een schilderij opbouw. De acrylverf breng ik op verschillende plekken met water aan zodat, al glacerend, er nog meer kleur en diepte in komt.

www.theflairmonster.nl - **E**: theflairmonster@gmail.com - **T**: 06-83354665

POSTBUS 900
9400 AX ASSEN
(0592) 37 97 00

IPN
INTERIM
PROFESSIONALS

WWW.IPN-IP.NL

ACTIVITEITEN MENYALA

Het complete en actuele activiteitenoverzicht is te vinden op drentsmuseum.nl

DOORLOPENDE ACTIVITEITEN

GRATIS LEZING

Sinds 1951 zijn er duizenden Molukkers naar Nederland gekomen. Zij en hun kinderen, kleinkinderen en achterkleinkinderen zijn een integraal onderdeel van onze samenleving. Toch is hun geschiedenis bij veel landgenoten deels of grotendeels onbekend. De gratis lezing biedt een inzichtelijke en toegankelijke kennismaking met het verleden van Molukkers in Nederland. We zoomen in op de diverse verhalen van Molukse families in Drenthe. Daarbij belichten we ook het recente verleden en de perspectieven van de latere generaties Molukkers.

Wanneer: Iedere zaterdag en zondag om 13.00 en 14.00 uur
Voor wie: iedereen die meer wil weten over de tentoonstelling
Duur: 30 minuten
Prijs: gratis (excl. museumentree)
Taal: Nederlands
Locatie: locatie van de lezing wordt omgeroepen in het museum

VERDIEPENDE LEZING

De verdiepende lezing gaat uitgebreider in op de complexe geschiedenis van Molukkers in Nederland en Drenthe (en wat daaraan vooraf ging). Deze compleet vertellen is onmogelijk, maar er zijn wel vaak onbekende verhalen die meer aandacht verdienen. We kijken naar ontwikkelingen in de wereldgeschiedenis die geleid hebben tot de komst van groepen Molukkers naar Nederland en gaan in op de ervaringen en perspectieven van verschillende generaties Molukkers in Drenthe. Ook staan we stil bij hoe deze tentoonstelling met jonge Molukkers tot stand is gekomen.

Wanneer: op aanvraag doordeweeks en in de weekenden dinsdag t/m vrijdag om 11.00, 13.00 en 15.00 uur, in het weekend om 11.00 en 15.00 uur.
Voor wie: volwassenen
Duur: 60 minuten
Prijs: 6 euro per persoon (excl. museumentree)
Taal: Nederlands, Engels
Opgave: vanaf 10 personen via reserveringen@drentsmuseum.nl

BERSAMA SAMA Familiefestival

Op zondag 18 juni vindt het BERSAMA SAMA Familiefestival plaats! Dit festival voor jong én oud staat helemaal in het teken van het leren kennen en vieren van de Molukse culturen. Neem met de hele familie deel aan leuke workshops, luister naar prachtige muziek, geniet van lekker eten en volg de Familieroute door de tentoonstelling heen. Tijdens het festival vindt er mogelijk een speciale presentatie van deelnemers van *Tracing Your Roots* plaats. Zij vertellen gedurende de Verhalensalon over de zoektocht naar hun eigen familiegeschiedenis.

Wanneer: zondag 18 juni van 12.00 tot 17.00 uur
Voor wie: families met kinderen
Prijs: gratis (excl. museumentree en het eten)

FAMILIEROUTE

Maak met de gratis Familieroute in de hand een reis door de tijd. Samen met je familie ontdek je de geschiedenis van Molukkers in Drenthe. Jullie doen verrassende opdrachten en leren de buitengewone verhalen van Molukse families kennen achter de persoonlijke objecten in de tentoonstelling.

Wanneer: verkrijgbaar vanaf 18 juni 2023 bij de infobalie
Voor wie: families met kinderen van 8 t/m 14 jaar
Prijs: gratis

RONDLEIDING NEDERLANDSE GEBARENTAAL

Tot en met september 2023 staan onze rondleidingen in Nederlandse Gebarentaal in het teken van de tentoonstelling *Menyala*. Tijdens de rondleiding neemt Dennis Hoogeveen of Bea Bouwmeester je mee langs de buitengewone geschiedenis van de Molukkers in Drenthe. De rondleiding is geschikt voor iedereen die de Nederlandse Gebarentaal spreekt.

Wanneer:	Elke tweede zaterdag van de maand van 10.30 tot 12.00 uur
Voor wie:	mensen die Nederlandse Gebarentaal spreken
Taal:	Nederlandse Gebarentaal
Prijs:	10 euro per persoon (incl. museumentree)
Opgave:	via drentsmuseum.nl

PRIKKELARME OPENSTELLING

Tijdens de reguliere openingstijden kan een museumbezoek enorm vermoeiend zijn door de vele indrukken die je in korte tijd te verwerken krijgt. Het is daarom mogelijk om de tentoonstelling *Menyala – De buitengewone geschiedenis van de Molukkers in Drenthe* op een prikkelarme manier te bezoeken. Tijdens deze prikkelarme openstelling dimmen we de verlichting, zetten muziekfragmenten en geluiden uit en laten maar een beperkt aantal mensen toe. Op deze manier ontstaat er een rustige omgeving om het museum met zo min mogelijk omgevingsprikkels te beleven.

Wanneer:	17 juni en 19 augustus van 09.00 uur tot 10.15 uur
Voor wie:	mensen die bijvoorbeeld door autisme, ziekte of beperking op een andere manier prikkels verwerken en soms lager in hun energie zitten, waardoor een museumbezoek als slopend ervaren kan worden.
Prijs:	5 euro per persoon (incl. museumentree)
Opgave:	via drentsmuseum.nl

RONDLEIDING VOOR MENSEN MET EEN VISUELE BEPERKING

In samenwerking met het Macula Café Assen, organiseert het Drents Museum een rondleiding voor mensen met een visuele beperking door de tentoonstelling *Menyala – De buitengewone geschiedenis van de Molukkers in Drenthe*. Tijdens de rondleiding neemt een gids je mee langs de bijzondere verhalen van de Molukkers uit Drenthe.

Wanneer:	15 mei van 13.30 tot 15.00 uur
Voor wie:	mensen met een visuele beperking
Taal:	Nederlands
Prijs:	10 euro per persoon (incl. museumentree)
Opgave:	via fstrijk@home.nl of bel 06 22 67 954

tekst Martin Schoemaker

ADAK 3 presenteert **East Side Story**

Een theatrale en muzikale reis van kamp naar Molukse woonwijk

Zes weken na de start van de tentoonstelling *Menyala* in het Drents Museum volgt nog een evenement in Drenthe over de geschiedenis van Molukkers in Nederland. ADAK presenteert de voorstelling *East Side Story*, een avondvullende theaterbelevenis op drie verschillende locaties in onze provincie. Van 31 mei tot en met 12 juni maken bezoekers per bus of met de fiets een theatrale en muzikale reis van voormalig kamp Schattenberg bij Westerbork naar de Molukse wijk in Bovensmilde. Een avond vol verhalen, muziek, theater en heerlijk eten. Een voorstelling die je niet wilt missen.

De tentoonstelling en de theatervoorstelling staan qua thematiek dicht bij elkaar. Daardoor ontstaat dit voorjaar de unieke gelegenheid om de verhalen van Molukkers op verschillende manieren te beleven. In het museum worden boeiende verhalen verteld aan de hand van voorwerpen met een geschiedenis. Tijdens *East Side Story* komen die verhalen daadwerkelijk tot leven. Op de plaatsen waar veel van die verhalen zijn ontstaan. Zo speelt een deel van de voorstelling zich af op het terrein van voormalig kamp Schattenberg. En het decor van het laatste deel van de voorstelling is de Molukse wijk in Bovensmilde.

Voorstelling op drie locaties

Drie verschillende plaatsen in de gemeente Midden-Drenthe vormen het decor van *East Side Story*. Speciale bussen brengen bezoekers van de ene naar de andere locatie: een reis van het voormalig kamp Schattenberg naar de Molukse wijk in Bovensmilde. Plekken met een bijzondere geschiedenis, die symbool staan voor alle kampen en Molukse wijken in Nederland. *East Side Story* gaat over liefde, strijd en acceptatie. Over humor en tragiek. Vanuit Moluks en Nederlands perspectief.

Schattenberg herbeleven

East Side Story begint in herinneringscentrum Kamp Westerbork. Na de oorlog werden daar ruim tweeduizend Molukkers gehuisvest. De naam veranderde in Schattenberg. Speciaal voor *East Side Story* wordt hier een deel van het kamp herbouwd. Bezoekers worden in kleine groepen door het kamp geleid en omringd door theatrale taferelen en scènes over het dagelijks leven in Schattenberg. Rondom het kunstwerk *Het Nest van de Kaketoe* komen de verhalen en herinneringen van oud-bewoners tot leven.
Daarna gaan de bezoekers naar de nabijgelegen Camping de Vogelpoel in Hooghalen om in een gemoedelijke festivalsfeer te genieten van heerlijke Molukse en Nederlandse gerechten. Uiteraard met muziek!

Een verhaal in De Molukse wijk

Midden in de Molukse wijk in Bovensmilde speelt het slot van de voorstelling. De tribune kijkt uit op twee woningen, die het decor vormen van het verhaal van Molukse mensen die in een nieuwe wijk terechtkomen en een tussenweg moeten zien te vinden in het behouden van Molukse gewoontes en het integreren in de Nederlandse samenleving. Gezien vanuit het toen en vanuit het nu.

Van 31 mei tot en met 12 juni speelt de theatrale en muzikale reis van voormalig kamp Schattenberg in Westerbork naar de Molukse wijk in Bovensmilde. *East Side Story* is het sluitstuk van het theaterdrieluik AAN DE ANDERE KANT, waarin de Moluks-Nederlandse geschiedenis centraal staat. **Meer info op www.eastsidestory.nl**

MOLUKKERS IN DRENTHE

Nicky Nahafahik (42 jaar)

Geboorteplaats: **Hoogeveen**
Beroep: **kunstenaar**

'Ik ben opgegroeid in de Molukse wijk in Hoogeveen met veel volbloed Molukkers om me heen. Tot mijn 23ste heb ik daar gewoond en een onbezorgde tijd gehad. Ik kijk er met trots op terug. Alhoewel ik maar 12% Moluks bloed in mij heb, heeft de Molukse gemeenschap me veel gebracht: warmte, saamhorigheid en het gevoel van een hechte familie. Mijn Molukse vrienden zijn nog steeds mijn beste vrienden. Als kunstenaar wil ik dieren op trotse en majestueuze wijze portretteren. Dat doe ik als grote muurschilderingen buiten maar ook op kleinere doeken in mijn studio hier. Van kinds af aan ben ik al met graffiti bezig. De laatste zeven jaar ben ik begonnen om de Molukse kakatoe vast te leggen. Die heb ik opgenomen in mijn werk als de weergave van de Molukse identiteit. In de toekomst wil ik sowieso meer flora en fauna van de Molukken schilderen. Voor de jonge Molukkers zie ik een hele mooie toekomst. Er is heel veel talent en de kansen liggen voor het grijpen. Wat ik ook zie is dat taboes doorbroken worden. Molukse families associeer je snel met leuk, gezellig en muzikaal. Maar de andere kant is dat er best vaak sprake is van een strenge Spartaanse opvoeding waarbij geen emoties getoond worden. Voor mijn gezin en voor kinderen wil ik daar echt aan werken en proberen om het op mijn manier te doen.'

tekst Ben Reef ——— **foto** Sake Elzinga

Vincent Soplantila en partner Sanaz over Young Culture Club

Actieve vriendenclub deelt passie voor kunst en cultuur

De vriendenclub van het Drents Museum voor mensen van 25 tot 45 jaar is nu meer dan een jaar actief. Hoe gaat het nu met de Young Culture Club? Dat kunnen Youngsters beter zelf vertellen. In het historische pand van VS Optiek op het hoekje van de Kleine Marktstraat, op een steenworp afstand van het Drents Museum, vertellen eigenaar Vincent Soplantila en zijn partner Sanaz waarom ze enthousiast zijn over de Young Culture Club.

Kunstenaar in huiselijke sfeer

'Marion Boersma van het museum nodigde ons vorig jaar uit bij het eerste evenement van de Young Culture Club om eens kennis te maken', vertelt Vincent. 'Dat was de theatrale voorstelling *Tolerance Test* van Charlotte Schleiffert. Daarna ontmoetten we de kunstenaar zelf tijdens een informele borrel in Studio DM, de *artist residence* van het museum, waar ze op dat moment verbleef. We hadden goede gesprekken. Wanneer krijg je zo'n kans om in huiselijke sfeer met de kunstenaar te praten? We waren daar heel enthousiast over en zijn toen direct lid geworden.'

'Verdieping en inspirerende ontmoetingen komen samen in een cultuurrijke ambiance'

Verjaardagskaart van Sam Drukker

Samen met kunstenaar Sam Drukker bezochten Young-leden de tentoonstelling *De man in de Spiegel* in de Abdijkerk van het museum. 'Sam vertelde die avond over zijn liefde voor zelfportretten en hoe hij zelf werkte aan een schilderij', zegt Sanaz. 'Hij leerde ons ook echt goed te kijken naar een schilderij. Dat vond ik erg boeiend.' Vincent herinnert zich die avond ook om een andere reden nog heel goed. 'Het was mijn verjaardag, maar ik wilde deze bijeenkomst beslist niet missen. En de avond kreeg voor mij een verrassende wending: Sam heeft voor mij een verjaardagskaartje geschreven! Dat vond ik ontzettend attent en ik bewaar het als een mooie herinnering.'

Kijkje achter de schermen

Een ander leuk aspect van het lidmaatschap vindt Vincent dat je een kijkje achter de schermen krijgt: 'Zoals het bezoek aan het depot van het museum. Een plek waar je als bezoeker nooit komt. Een echte schatkamer. Hier worden meer dan 100.000 objecten bewaard! Dat wist ik niet. Maar een klein deel daarvan krijg je in het museum te zien. Heel interessant om te horen waarom het museum bepaalde objecten verzamelt en hoe de collectie is ontstaan.'

Inspirerende vriendenclub

'Laatst vroeg iemand me of de Young Culture Club een zakelijk netwerk is, een soort businessclub', zegt Vincent. 'Je kunt er natuurlijk ook mensen tegenkomen die zakelijk interessant zijn. Gelukkig is het geen echte businessclub waar ik direct visitekaartjes in de hand gedrukt krijg. Ik ben er vooral leuke mensen tegengekomen in een mooie culturele ambiance en in een goede en gemoedelijke sfeer. Dat beaamt ook Sanaz: 'Mensen komen omdat ze geïnteresseerd zijn in kunst en cultuur en het Drents Museum een warm hart toedragen. Dat is een mooi uitgangspunt voor een vriendennetwerk. We zijn ook trots op ons museum en ondersteunen het graag.' Vincent: 'En een club met het woord 'Young' in de naam, dat voelt wel goed, toch?'

Sanaz (links) en Vincent Soplantila. Foto Sake Elzinga

Join the Young Culture Club!

Ontmoeten. Verbinden. Verdiepen. Dat en meer biedt de Young Culture Club iedereen van 25 tot 45 jaar. Als Youngster nodigen we je uit voor speciale events, waarbij we je een kijkje achter de schermen geven, verdieping bieden en je horizon en netwerk verbreden in een kunst- en cultuurrijke omgeving. Met je bijdrage (Youngster € 150,- en Youngster duo € 225,-) help je ook waardevolle nieuwe voorwerpen voor onze collectie aan te kopen.

Herken jij jezelf als Youngster?
Meld je aan als lid via
drentsmuseum.nl/young
Voor kunstenaars hebben we een speciaal tarief.

VOORDELEN ALS YOUNGSTER

- Gratis toegang tot het Drents Museum
- 4 x per jaar een Young Culture Evenement
- Jaarlijks 'bring a friend': iemand gratis meenemen naar een Young-evenement
- Speciale korting op catalogi van lopende tentoonstellingen tijdens een event
- Gratis DM Magazine thuisgestuurd

Drents Museum
YOUNG CULTURE CLUB

Op weg naar een duurzamer Drents Museum

'Als je deze uitgave van het Drents Museum Magazine per post hebt ontvangen, is het je vast opgevallen: het plastic adreshoesje is verdwenen. Dat scheelt ongeveer 3.000 stukjes plastic per uitgave....' Aan het woord is Jeanette Roorda, duurzaamheidscoördinator in het Drents Museum. Het Drents Museum probeert steeds duurzamer te worden als museum. Om een extra impuls te geven aan de strategische doelstellingen op dit vlak, is halverwege 2022 een zogenaamd Green Team binnen het museum van start gegaan. Een team met eigen medewerkers vanuit verschillende afdelingen, die als ambassadeurs voor duurzaamheid optreden.

Jeanette Roorda: 'Wij vinden duurzaamheid belangrijk bij al onze activiteiten. Bij noodzakelijke vervanging van verlichting, wordt LED verlichting geplaatst. Met Het Drentse Landschap delen we een elektrische auto voor ritjes in de regio. We gebruiken Fair Trade producten, herbruikbare koffiecapsules en we hebben de plastic bekertjes uit de personeelskantine verbannen.'

Duurzaamheidsmaatregelen

'De verwarmingsketels zijn in temperatuur naar beneden bijgesteld en de watertoevoer in de diverse toiletgroepen is verminderd. De Museumshop weert vrijwel al het plastic en is zuinig met papier. Ook alle collega's is gevraagd zo min mogelijk documenten te printen en zoveel mogelijk digitaal te doen. Collega's letten steeds meer op de radiatoren en lampen: zijn ze uit bij het verlaten van het kantoor? Verder kijken we waar we onze materialen en middelen inkopen: we doen zoveel mogelijk zaken met duurzame leveranciers met een sociaal productieproces.'

Museumgoed

'Bij het ontwerpen van tentoonstellingen wordt bekeken of vitrines, sokkels en/of wanden herbruikbaar of te leen zijn. Voor de tentoonstelling *Sterven in schoonheid* hebben we alle vitrines overgenomen van collega-museum De Lakenhal in Leiden. Ook zijn we lid van 'Museumgoed', een (leen)platform dat gericht is op meer delen en hergebruiken van tentoonstellingsmaterialen binnen de museale sector.'

Aanpak bij Labyrinthia

'Grote vooruitgang hopen we te boeken bij de op handen zijnde verbouwingen voor onder andere onze nieuwe collectiepresentatie *Labyrinthia.* Samen met de provincie, eigenaar van de museale gebouwen en het depot, worden in dit project belangrijke duurzaamheidsmaatregelen voorzien zoals isolerend monumentaal glas, warmtepompen, zonnepanelen en dakisolatie. Voor de monumentale panden van het Drents Museum geen geringe maar wel een noodzakelijke opgave.'

'Kortom: we zijn op de goede weg maar er valt nog heel wat te bereiken op het punt van duurzaamheid. Het Green Team verlegt de focus langzaam van de technisch haalbare zaken naar het gewenste gedrag. Cynisch genoeg speelt de oorlog in Oekraïne en de gevolgen daarvan een stimulerende rol in het bewustzijnsproces over schaarse energiebronnen.
De discussie over de hele energietransitie gaat intern én extern gewoon door. We zijn daar transparant over. Wat wij zelf intern kunnen bereiken, gaan we doen!'

Partner worden van Labyrinthia?

Het Drents Museum staat in Nederland en daarbuiten bekend om zijn grote internationale tentoonstellingen op het gebied van archeologie, kunst en geschiedenis. Daarnaast hebben wij een vaste collectie met meer dan 100.000 voorwerpen. In 2024 staat er iets bijzonders te gebeuren in het museum. We gaan onze vaste collectie opnieuw presenteren op een wel heel unieke manier!

Magische museumbeleving in 2024

Deze presentatie genaamd *Labyrinthia* betekent een revolutionair nieuwe museumbeleving voor onze bezoekers. We gaan met hulp van onze eigen collectie 15 verhalen vertellen in een magische setting. Onze Drentse iconen zoals de Kano van Pesse, het Meisje van Yde, de Turfschuit en de Onkruid verbrandende boer van Vincent van Gogh krijgen daarbij een prominente plek.

Mede mogelijk gemaakt dankzij jou?

Mede dankzij duurzame samenwerkingen kunnen we zo veel mogelijk mensen een verrijkende ervaring bieden en presentaties zoals *Labyrinthia* verwezenlijken. Door het aangaan van partnerships bereiken we meer en maken we nóg meer mogelijk. Wil jij ook partner worden van *Labyrinthia*? En op deze manier bijdragen aan een museum voor iedereen? Wij gaan graag met je in gesprek! Neem voor meer informatie contact met ons op.

Goed om te weten: Het museum is een culturele ANBI. Bij een gift of financiële bijdrage kan dit een fiscaal voordeel opleveren.

Marion Boersma
06 27845452
m.boersma@drentsmuseum.nl

Renée Legebeke
06 29060992
r.legebeke@drentsmuseum.nl

MUSEUM
DE PROEFKOLONIE
FREDERIKSOORD

ZIE
BELEEF
VERWONDER

Beleef het verhaal van
de Koloniën van Weldadigheid
UNESCO Werelderfgoed.

Majoor van Swietenlaan 1a | 8382 CE Frederiksoord
Reserveer via www.proefkolonie.nl

GEVANGENIS
MUSEUM

Strafkolonie, pauperparadijs en gevangenisdorp: Veenhuizen was het allemaal

het gevangenis museum laat je vrij

www.gevangenismuseum.nl

Boeiende boeken bij Van Gorcum

€27,50

Kind in Indië

Auteur:
Michelle van den Berg

In de jaren vijftig komen veel mensen vanuit Nederlands-Indië naar Nederland. Onder hen veel kinderen, vaak geboren in Nederlands-Indië en opgegroeid in de periode tussen kolonialisme en onafhankelijkheid. Hun kinderjaren zijn getekend door de Tweede Wereldoorlog, de jappenkampen, de bersiapperiode en de repatriëring. Zij dragen de herinneringen aan deze tijd voor altijd bij zich. Michelle van den Berg interviewde naast haar oma zeven andere mensen die 'kind in Indië' waren. Elk interview is aangevuld met drie schilderijen van Herma van Bolhuis.

€27,50

Van top tot teen Molukker

Auteurs: Djodjie CA Rinsampessy, Guido Abuys

De Molukse gemeenschap heeft in de 71 jaar in Nederland zijn voetafdruk achtergelaten. Weinigen zijn zich echter bewust van deze geschiedenis en de achtergrond en het heden van de Molukse gemeenschap in Nederland. Hun verhaal is meer dan een gijzeling van een gebouw of een kaping van een trein.
Van Top tot Teen Molukker vertelt het verhaal van de ontmoeting en confrontatie met de Nederlandse cultuur aan de hand van twaalf interviews met Molukkers uit de eerste, tweede, derde, vierde en vijfde generatie. Ook worden drie Nederlanders geïnterviewd die veel contacten hebben met Molukkers, privé en professioneel.

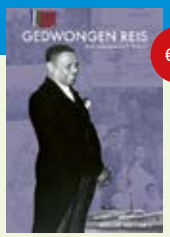

€25

Gedwongen reis

Auteur:
Mellie Metiarij

In 1951 kwamen bijna 4000 – vooral Zuid-Molukse – KNIL-militairen met hun familie (in totaal ongeveer 12.500 personen) naar Nederland voor wat bedoeld was als een tijdelijk verblijf. Daartoe behoorde ook de tweede luitenant en legerpredikant Semuel Metiarij, die met zijn vrouw en vier kinderen op 7 maart 1951 vanuit de haven van Tandjung Priok vertrok en op 8 april aankwam in Rotterdam. In *Gedwongen reis, mijn vader dominee S. Metiarij* vertelt Mellie Metiarij over het leven van haar vader en wat het betekende om op te groeien als de dochter van dominee Metiarij.

uitgeverij koninklijke van gorcum

Postbus 43
9400 AA Assen

(0592) 379 555
info@vangorcum.nl

www.vangorcum.nl

ONDERWIJSPROGRAMMA MENYALA

Het Drents Museum vindt het belangrijk dat kinderen in aanraking komen met kunst en erfgoed. We hebben verschillende onderwijsprogramma's voor het primair onderwijs, voortgezet onderwijs en MBO. Bij de tentoonstelling *Menyala - De buitengewone geschiedenis van de Molukkers in Drenthe* bieden we een programma voor groep 7 en 8 van het primair onderwijs en alle leerjaren en niveaus van het voortgezet onderwijs. In deze les is er speciale aandacht voor de blik van jonge Molukkers.

Tijdens dit onderwijsprogramma krijgen de leerlingen inzicht in de Molukse geschiedenis en maken zij kennis met de ervaringen van Molukkers die vanaf 1951 naar Drenthe zijn gekomen. In het museum volgen ze een aantal Molukse families. Ze bekijken persoonlijke voorwerpen en foto›s, en luisteren naar persoonlijke verhalen in video en *spoken word*.

Voor wie :	primair 7 en 8 primair onderwijs, en voortgezet onderwijs
Sluit aan bij:	cultureel erfgoed, geschiedenis
Max. aantal leerlingen:	30
Benodigde begeleiding:	1 begeleider per 15 leerlingen
Boekingsperiode:	17 april 2023 - 29 september 2023
Lesmateriaal:	lesbrief
Duur:	75 minuten
Kosten:	4 euro per leerling
Opgave:	via educatie@drentsmuseum.nl

Organiseer jouw zakelijk event in ons museum!

Het Drents Museum is niet alleen een van de oudste musea van Nederland. Het museum - dat bekend staat om zijn bijzondere tentoonstellingen op het gebied van archeologie, kunst en geschiedenis - is daarnaast óók een unieke evenementenlocatie!

Ben jij op zoek naar een inspirerende locatie voor jouw bedrijfsuitje, relatiebijeenkomst of zoek je een bijzondere plek om te vergaderen? Neem contact met ons op voor de mogelijkheden!

Event in Molukse stijl

Tijdens de tentoonstelling Menyala – De buitengewone geschiedenis van de Molukkers in Drenthe geven we jouw event graag een Moluks tintje. Ontvang je gasten met een hapje en drankje in Molukse stijl, bereid door onze Molukse chef-kok. Of verras ze met een lezing en een bezoek aan de tentoonstelling over dit bewogen onderwerp.

MEER WETEN?

Speciale wensen, interesse in een persoonlijk advies of een event buiten openingstijden? We werken met alle plezier een voorstel uit dat past bij jouw event. Neem voor meer informatie of het reserveren van een van onze zalen contact op met Renée Legebeke via r.legebeke@drentsmuseum.nl of via 06 29 06 09 92.

MOLUKKERS IN DRENTHE

Gita Lopulisa (49 jaar)

Geboorteplaats: **Hoogeveen**
Beroep: **management-assistent**
Alfa-college

'Het behouden en het doorgeven van het Molukse cultureel erfgoed vind ik belangrijk. Het voelt als eerbetoon aan mijn ouders en grootouders en dat geeft mij energie en voldoening. Alsof ik hún stem ben wanneer ik activiteiten met betrekking tot de Molukse wijk of gemeenschap doe en het vervolgens op social media plaats.
Van huis uit heb ik gastvrijheid meegekregen. Dienstverlenend zijn zit in mijn DNA. Ik sta voor verbinding en samenwerking, want samen kun je heel veel bereiken. Op het Alfa-college heb ik veel te maken met de organisatie van activiteiten en evenementen en dat doe ik ook als vrijwilliger bij Maluku Hoogeveen. Ik ben ook vrijwilliger bij de voetbal- en visvereniging. Daarnaast ben ik freelancer voor Mediahuis Noord en het Molukse magazine Marinjo.
De Molukse gemeenschap is van oudsher best hiërarchisch, daarom vind ik het heel verfrissend dat we tegenwoordig meer kunnen zeggen wat je van iets vindt. Ik probeer altijd transparant en direct te zijn, maar verpak de boodschap wel in een strikje.
Ik hoop dat de overdracht van de Molukse cultuur echt doorgang vindt. De Molukse jongerengroep hier in Hoogeveen organiseert elk jaar feesten met Molukse artiesten. Dat gebeurt al best veel. Feestjes zijn ook mooi en heeft ook zeker iets cultureels. Het gaat mij juist ook om andersoortige activiteiten, uitwisseling van kennis en ervaring, verdieping, bijvoorbeeld met tentoonstellingen. We moeten elkaar in ieder geval blijven opzoeken en samenwerken.'

tekst Paul Klarenbeek

Suze Robertson in collectie Drents Museum

Dit voorjaar heeft het Drents Museum twee topschilderijen aangekocht van kunstenaar Suze Robertson (1855-1922). Robertson wordt beschouwd als een radicale vernieuwer door haar expressieve manier van schilderen en tekenen, haar gedurfde materiaalkeuze en haar uitbundige kleurgebruik. Zeer succesvol in haar eigen tijd is zij vervolgens in de vergetelheid geraakt. Panorama Mesdag heeft daar onlangs verandering in gebracht met een grote overzichtstentoonstelling. De schilderijen *Binnenplaats (Noordwijk)* (circa 1905) en *Twee oude huizen* (circa 1911-1912) heeft de Stichting Vrienden van het Drents Museum aangekocht voor de museumcollectie. De nieuwe aanwinsten zijn vanaf 16 april te zien in de kleine presentatie *DMspotlight*.

Suze Robertson, *Twee oude huizen*, circa 1911-1912, olieverf op doek, 83,1 x 100,6 cm, collectie Drents Museum (schenking Stichting Vrienden van het Drents Museum)

'Versterking positie vrouwelijke kunstenaars'

Annemiek Rens, hoofdconservator van het Drents Museum is enorm verheugd: 'Suze Robertson is een van de belangrijkste kunstenaars van haar tijd. Het museum had nog geen representatief werk van haar in de collectie. Met deze aankopen mogelijk gemaakt door de Vrienden worden er niet één maar twee topwerken aan de verzameling toegevoegd.' Onderzoek naar vrouwelijke kunstenaars uit de collectie Kunst rond 1900 maakte dat versterking van de collectie met topstukken van iconische kunstenaressen hoog op de verlanglijst stond. Vorig jaar wist het museum al een groot schilderij van Thérèse Schwartze te verwerven. 'Verwerving van het werk van Suze Robertson is van groot belang omdat het de positie van vrouwelijke kunstenaars in onze verzameling aanzienlijk versterkt', aldus Rens. Van Robertson waarover het Drents Museum in 1997 een tentoonstelling organiseerde samen met Museum Paleis Lange Voorhout, was enkel een klein stilleven en een tekening in de collectie.

Twee topstukken

Suze Robertson zocht haar inspiratie op het platteland. Ze bezocht talloze oude dorpjes en vond daar haar motieven. De schilderijen *Binnenplaats (Noordwijk)* en *Twee oude huizen* zijn daar een mooi voorbeeld van. Beide tonen een oud dorpje met witgekalkte muren, rode pannendaken, een blauwe lucht en

op de voorgrond een vrouwtje aan het werk. Hoewel ze op twee verschillende momenten gemaakt zijn, is duidelijk dat Robertson speelde met de vlakverdeling en dat het werkende vrouwtje slechts in tweede instantie opvalt. De witte muren, rode daken en blauwe lucht stelen de show en lijken bijna een vooraankondiging van wat Mondriaan enkele jaren later zou gaan doen.

Foto als basis

Binnenplaats (Noordwijk) ontstond rond 1905 en Robertson gebruikte een foto als basis. Dat zij fotografie toepaste is overigens een gegeven dat zij zelf geheim hield. Het was in haar tijd nog niet geaccepteerd om dit relatief nieuwe medium te gebruiken als uitgangspunt voor schetsen. Recent onderzoek in haar archief onthulde deze werkwijze en daarbij werd ook een foto van deze specifieke binnenplaats in Noordwijk gevonden. De foto stamde uit 1889 en werd dus enkele jaren later pas door haar opgepakt om uit te werken in verf. Robertson exposeerde het schilderij *Binnenplaats* onder meer bij de wereldtentoonstelling in Rome en Turijn. De reacties waren lyrisch: 'van hooger gevels en bleeker wit, stiller, voor zover deze hartstochtelijke zienster van het uitblakeren van kleurgeschitter stil kan zijn' (*NRC*, 1905). Het schilderij werd beloond met een gouden Medaille in 1905 bij Musis Sacrum in Arnhem.

Suze Robertson

Het werk van Suze Robertson vertoont parallellen met Van Gogh. Mondriaan zag haar als inspiratiebron. Robertson idealiseerde allerminst en schilderde de harde strijd om het dagelijks bestaan, met name van boerinnen en arbeidersvrouwen. Ze trok naar verschillende plekken in Nederland om haar modellen te vinden, zoals Dongen, Noordwijk, Laren en Blaricum. Ze legde gevoel in haar werk en was daarmee zeer modern te noemen. Haar experiment met schildertechnieken en materiaalgebruik en haar felle kleurvlakken versterken haar rol als pionier. In haar eigen tijd was zij daarmee al zeer succesvol en exposeerde ze in binnen- en buitenland.

'Verwerving van het werk van Suze Robertson is van groot belang omdat het de positie van vrouwelijke kunstenaars in onze verzameling aanzienlijk versterkt'

Suze Robertson, *Binnenplaats (Noordwijk)*, circa 1905, olieverf op doek, 83 x102 cm, collectie Drents Museum (mogelijk dankzij Stichting Vrienden van het Drents Museum)

De werken van Suze Robertson zijn van 16 april t/m 1 oktober 2023 te zien in de kleine presentatie *DMspotlight*. Hierin staan drie kunstenaars rond 1900 centraal: Cornelis van der Sluys (1881-1944), Afina Goudschaal (1877-1956) en Suze Robertson (1855-1922). De periode rond 1900 wordt gekenmerkt door stormachtige ontwikkelingen in kunst en maatschappij. Er is een sterk besef van een 'nieuwe tijd', die vraagt om een 'nieuwe kunst'. De werken van deze drie kunstenaars zijn daar een mooi voorbeeld van.

Agenda

Alle genoemde titels en data van tentoonstellingen zijn onder voorbehoud.

TENTOONSTELLINGEN

Menyala

De buitengewone geschiedenis van de Molukkers in Drenthe
De tentoonstelling Menyala verhaalt over de komst van bijna 13.000 Molukkers naar Nederland na de onafhankelijkheidsoorlog in Indonesië en hoe ongeveer 3.000 van hen in Drenthe terechtkomen. Aan de hand van honderd voorwerpen met persoonlijke verhalen, in tekst, video, foto's en spoken word, worden de dromen, ambities en moeilijkheden van de Molukkers bij het vinden van hun weg in Nederland belicht.

16 april t/m 1 oktober 2023

DMspotlight

Drie kunstenaars rond 1900: Afina Goudschaal, Suze Robertson en Cornelis van der Sluys
De periode rond 1900 wordt gekenmerkt door stormachtige ontwikkelingen in kunst en maatschappij. Er is een sterk besef van een 'nieuwe tijd', die vraagt om een 'nieuwe kunst'. De 40.000 objecten in de collectie Kunst 1885-1935 van het Drents Museum vertellen verhalen over de dromen en idealen van mensen die in deze tijd voor het kunstenaarschap kiezen. In deze kleine presentatie stelt het Drents Museum drie kunstenaars aan je voor: Afina Goudschaal (1877-1956), Suze Robertson (1855-1922) en Cornelis van der Sluys (1881-1944).

16 april t/m 24 september 2023

Unlimited

Zelfportretten uit eigen collectie
Speciaal voor deze tentoonstelling kruipt de Nederlandse kunstenaar Sam Drukker in de rol van conservator. Zijn keuze bestaat uit ruim vijftig zelfportretten uit de collectie van het Drents Museum. Zelfportretten geven een inkijkje in het hoofd van de kunstenaar. De maker van het schilderij, tekening of beeld is immers ook de geportretteerde. Op het eerste gezicht lijken de verschillende portretten ver uit elkaar te liggen. Maar als je langer kijkt, zul je ook overeenkomsten vinden.

t/m 28 mei 2023

VERWACHT

OP REIS MET VINCENT

Van Gogh in Drenthe
Vincent van Gogh zoals je Vincent van Gogh nog nooit gezien hebt! Niet eerder was de Drentse periode van Van Gogh onderwerp voor een grote tentoonstelling. De expositie *Op reis met Vincent* neemt je mee op Van Goghs Drentse avontuur. Als bezoeker volg je hem tijdens zijn omzwervingen door het Drenthe van 1883. Voor het eerst worden zoveel mogelijk werken uit zijn Drentse oeuvre bijeengebracht. Ook krijg je inzicht in de kunstenaars die Van Gogh in Drenthe inspireerden en is er werk van tijdgenoten te zien.

11 september 2023 t/m 7 januari 2024

TILO BAUMGÄRTEL

In de grote solotentoonstelling *Mafant* van de Duitse kunstenaar Tilo Baumgärtel (1972) ligt de focus niet alleen op zijn beeldend werk, maar is er ook aandacht voor zijn videokunst. Een groot deel van de werken is nog nooit in Nederland vertoond. Baumgärtel - bekend vanwege zijn sprookjesachtige taferelen - is een van de belangrijkste kunstenaars van de Leipziger Schule. De tentoonstelling is samengesteld door gastcurator Sasha Bogojev.

14 oktober 2023 t/m 3 maart 2024

PUZZELPAGINA

WOORDZOEKER

Doe mee met de woordzoeker en maak kans op mooie prijzen die in het teken staan van onze tentoonstelling *Menyala - De buitengewone geschiedenis van de Molukkers in Drenthe.* Mail de oplossing uiterlijk 9 juli 2023 naar communicatie@drentsmuseum.nl
De prijswinnaars krijgen 14 juli 2023 bericht.

De woorden uit de lijst links staan kriskras verborgen in het veld met letter. Als je alle woorden uit de lijst in het letterveld hebt doorgestreept, vormen de overgebleven letters (in de leesrichting) de oplossing van de puzzel.

HOOFDPRIJS
Molukse proeverij voor 4 personen en 4 entreekaarten voor *Menyala*

2DE PRIJS (2X)
Boek bij tentoonstelling *Menyala - De buitengewone geschiedenis van de Molukkers in Drenthe*

3DE PRIJS (3x)
Molukse goodiebag uit onze Museumshop

AMBONEZEN
ARCHIPEL
CULTUUR
DROMEN
EILANDENRIJK
GEMEENSCHAP
GESCHIEDENIS
IDENTITEIT
INTEGRATIE
MENYALA
MOLUKKERS
ONAFHANKELIJK
REVOLUSI
ROOTS
SCHATTENBERG
SCHITTEREN
TREIN
TROTS
WOONOORDEN

Z	G	E	T	I	E	T	I	T	N	E	D	I
S	E	E	I	T	A	R	G	E	T	N	I	V
C	S	E	M	O	L	U	K	K	E	R	S	N
H	C	C	I	E	A	L	A	Y	N	E	M	E
A	H	C	H	L	E	P	I	H	C	R	A	D
T	I	E	U	I	A	N	N	W	O	O	S	R
T	E	O	N	L	T	N	S	O	O	O	T	O
E	D	R	D	E	T	T	D	C	N	T	O	O
N	E	M	O	R	D	U	E	E	H	S	R	N
B	N	N	I	E	R	T	U	R	N	A	T	O
E	I	S	U	L	O	V	E	R	E	R	P	O
R	S	A	M	B	O	N	E	Z	E	N	IJ	W
G	O	N	A	F	H	A	N	K	E	L	IJ	K

OPLOSSING:

POSTBUS 900
9400 AX ASSEN
(0592) 37 97 37

UNP
ACCOUNTANTS
ADVISEURS

WWW.UNP.NL

DUIDELIJK
BETROUWBAAR
NO-NONSENSE

Veel meer dan een hotel

→ 189 Luxe hotelkamers & suites
→ Restaurant 28dining
→ Vergaderingen, Feesten & Congressen
→ Wellness Center
→ LOFF Boutique Wellness
→ Live Cooking Buffet
→ Lazy Sunday Brunch
→ Eigen moestuin
→ Fietsverhuur

VAN DER VALK HOTEL ASSEN
BALKENWEG 1 ASSEN
+31 - 592 85 15 15
INFO@ASSEN.VALK.NL
HOTELASSEN.NL

vandervalkhotelassen
HotelAssen

VRIENDEN VAN HET DRENTS MUSEUM

De VriendenLoterij wil zoveel mogelijk mensen blij maken. Zo zijn er elke maand maar liefst 250.000 winnaars van prijzen tot wel € 1 MILJOEN! Bovendien ontvangen alle deelnemers de VIP-KAART. Daarmee krijgt u gratis toegang tot meer dan 135 musea waaronder het Drents Museum. Ook krijgt u tot 50% korting op de leukste dagjes en avondjes uit! **Ga naar vriendenloterij.nl, speel mee en ontvang uw eigen VIP-KAART.**

VRIENDENLOTERIJ
- SINDS 1989 -

18+ Speel bewust

De vergunning voor de loterij is afgegeven door de Kansspelautoriteit onder kenmerk 3000027/14481 d.d. 21/10/2021.

RETOURADRES: DRENTS MUSEUM, POSTBUS 134, 9400 AC ASSEN, NETHERLANDS

PostNL
Port Betaald
Port Payé
Pays-Bas

Tijdschriften, catalogi en boeken. Dat kunnen we. Als geen ander.

High-Tech Offset volgens Veldhuis Media

We produceren het drukwerk volgens de ISO 12647-2 norm. Het is dé standaardnorm voor offsetdruk. Hierdoor garanderen wij een voorspelbare kwaliteit. Je wensen en ons drukproces naadloos op elkaar aangesloten. Hierdoor krijg je het kwaliteitsdrukwerk mooi op tijd en toch voordelig.

Snel en voordelig het drukwerk op de plaats van bestemming.

VELDHUIS MEDIA
Daar krijg je kleur van!
Eekhorstweg 1 7942 JC Meppel
info@veldhuis.nl
www.veldhuis.nl
085 - 082 45 00